

המחצית

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה . . . . . 6 כתרם
לחצי שנה 8
לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה . . . . . 7 כתרם

ביתר הארצות:

לשנה . . . . . 8 כתרם

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד)
באותיות פטיט 40 הלר.
במודעות הנכפלות יורד המחיר כפי הערך.

האדריסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32,
Kraków.

Kraków, 29 Lipca 1904.

גליון ט"ז.

קראקא, י"ז אב תרס"ד.

הציונות ושאלת הקיבה.

שאלת הלהם או שאלת הקיבה היא השאלה היותר נכבדה והיותר גדולה בחיים. אין איש בזמננו, שהשאלה הזאת לא תגזול מנוחתו בכל עת. ביהודי נשמע את השאלה הגדולה והקשה הזאת בגלוציה וברוסיה בתחום המושב הידוע, ששם יושבים אחינו צפופים ודחוקים — שם נראה את העני, המחסור והצרות כשכב עברתם. העם מתרבה ופרנסתו מתמעטת, המקום צר והעני גדול. דחקות נראה, קבצנות גדולה ומרה שולמות בעולם היהודי. תרופה למכה היא הציונות. הציונות משאת נפש בני ישראל, הציונות — הרעיון שבו יתמוגו ויתרכזו כל תקותינו, מחשבותינו וגם היינו — מכרחת וגם יכולה היא להביא עזרה לאנשים, אשר ההצלחה פנתה להם ערף; הציונות היא תנועה עממית, היא נכראה בשביל העם. אבל לע"ע לא עשינו מאומה בשביל העם, בעד הרמת מצב הפרולטריוס העברי, ולא די שאין אנו נותנים להם מאומה, אנו לוקחים מהם שקלים ומוכרים להם אקציות בית אוצרנו. עד אן, רבותי, עד מתי יתמוגנו הרעבים האלה במצבם הנורא?

על השאלה הזאת יענוני אחי הציונים, כי המה ישארו בעל כרחנו במצב כזה עד שנתישב בארצנו ונגיע אל מטרותנו. אך בכל זאת אין אנו בני חורין לעזוב את השאלה הזאת, אין אנו רשאים לחכות עד שיבוא היום ההוא, הימים אנהנו להתאמץ בכל מה שיש באפשרותנו, להרים

עב"פ מעט מצב אחינו החמרי. הלא עלינו לזכור תמיד, כי העם נחויץ לנו, רק העם יובי להביא תועלת לרעיוננו, העם הזה מפני שפלותו אינו יודע מאומה עדיין מכל הנעשה והנשמע, הוא מהנמנם תחת עלו הקשה, עול הפרנסה, והרגש שבלבו הולך וקחה. בשביל מצבו החמרי הרע הזה התרשמו חיי עבדות ושפלות עמוק עמוק בלב העברי והעניות הגדולה, המביעה על בני עמנו את הותמה, הותם התרפסות הכוזיה והעבדות הנמאסה. עמנו אכז את רגשותיו, רגשות הנאווה הלאומית, נפשו נתמשטשה, קומתו נכפפה ורגיל הוא לזחול ולהכנע לפני כל שפל ונבל.

ואנו רוצים, כי העם הזה יתעורר לחיים הדישים, להיים שאין בהם עבדות, שפלות והכנעה. הנובל לדרוש ממנו כזאת? הוא טובע בים של צרות, הוא גוע כרעב והנה זה באים רבים ממטיביו הציונים ואומרים להשביע את קיבתו הרעבה ב"רוח" ובכל מיני תרבות. אמנם צריכים אנו להנך את עמנו, למען ירגיש את הויתו ומהותו, למען יתחמם לבו ויתלהב לקראת כל דבר טוב, צריכים אנו לזכך את מדותיו. כמדה שהתרבות יוסיף יתרון שלמות, בה במדה יתפתח המון העם. רב בני עמנו אינם מכימים לרחוק, אינם מביטים מן ההוה והלאה, חוג מחשבותיהם לא התפתח כל כך עד שיהיה באפשרותו להתרומם עד רום הבנת איזה אידיאל וכאשר יקבל תרבות והנך טוב, יוסיף להתרחב ולהתפתח גם אופק מחשבותיו, אז יהיה ביכלתו להבין את ההוה ולראות את הנולד. א לעת עתה אין אנו יכולים לעשות

כלום להרמת מצב עמנו הרוחני, מפני שהנפש הרעבה אינה מבינה כלום, כדבריו הפרנצי, המון עמנו עני ורעב הוא ואינו יכול להבין את אשר אנו דורשים ממנו, אינו רוצה בשעה שקיבתו ריקה ומבקשת את תפקידה, כי תבואו ותגידו לו דברים שאינו יודע מה טובם.

בשביל האנשים האלה צריכים אנו לעשות הרבה, הרבה מאד. ואם באמת רוצים אנו הציונים בישיעת עמנו ובהרמת מצבו האקונומי, אז צריכים אנו להישיעו גם עתה לפי שעה וחובה קדושה מוטלת עלינו, לבנות מוסדים כאלה בכל מקומות מושבותינו: א) אגודות השותפות (שיעברו אגודות בעלי מלאכה בבהות מהורבים), ב) קופות הלואות כסף, ג) קופות בעד עניים וחולים, ד) לשכות להמציא עבודה, ה) בתי ספר למלאכה, ו) הנך טוב לבני העניים, ז) אגודות חכמים ורופאים, שיראנו למצב אחינו הגופני.

אם ישתדלו הציונים, לבנות מוסדים כאלה בכל האפשר בידם לאט לאט, או נובל לקנות מהמון העם, שישתתף עמנו בעבודתו לעתיד. פרו (שניץ). שמעון מילנער.

ענינים מדינים

הגרמנים והסלבים באוסטריה. על אש הקנאה הישנה בין הגרמנים והסלבים באוסטריה נוספה נפרית

והנה שורה ארוכה של תמונות עוברת לאט לפני מראה עיניו, וכל תמונה הפיקה זכרון איזה עצכון או ענג.

אך יען הכריעו זכרונות העצב הרבה את זכרונות הענג, אמר ההולך למות ברכו, כי אין לו להתעצב על אשר לא יראה עוד את הפנים האלה.

אך פתאום נוצצו לפניו מהוך התמונות שתי עינים, מלאות דמעות — ויכירן, ויגרש את יתר התמונות מלפניו ויחל להביט כהן.

אלה היו עיני זקן אביון, אשר לפני שנים בליל חרף אחד, נתן לו החולה את אררתו, אשר הסיר מעל שכמו.

ויצר לו מאד, על אשר זאת הפעם האחרונה, הוא זוכר את העינים האלה, וכי אחרי מותו לא יוכל לזכרן עוד.

המשפט.

הנשמה יצאה מן הגוף, ויאחו מלאך אלהים בידה, וינהלה לאיזה מדבר שממה, שואה ילל ישימון ויושיכה על אכז. והנה קול ברמה נשמע מתוך חשכת-ענני-העפרת השמוחים על פני הרקיע: „שפטי את את עצמך!“ והנה נהר נוזל לפני עיני הנשמה, והכר הנשמה

אל בוסה העדינה, ובשפתיה נפת צופים היא נושאת בְּרָנָה.

ומסביב רוח אביב חולף עובר סיבב, ובצִלָּלִים ובשִׁבְלִים יִצְחָקוּ יְפוֹת ויִשׁוּבָב.

והנְצִינִים העדינים יתנו ריחות נעימים ובקִבְּתֵי תשוב תִּפְרַח תקנת נער, הד עלומים.

יצחק שאנער.

מחשבות יגון.

מאת ק. טממאר. זכר. והחשכנה עיני הגוסס, ויחש, כי קרוב המות ויחל איפא להשקיף אחר על כל מה שעבר עליו, למען יראה עוד פעם את חייו.

פיליטון.

פרח אביב

שם הנמיר בראש אמיר
יצפצף רגזן שירתו,
ובדמיה יקשיב יאזין
הפרדס ונמשי חמדתו.
ובגנה אאוניה
קול המלה דקה;
שם מעופפת ומזוממת
דבורה ברה ונקה.
ועל שושנה רעננה
אט תשב תנונה,
ואך אפה היא שואפת
ריחה הנחות.
ובפיה היא מניעה

נתנה בדרך לתרגם את הספרים תרגום בלתי נכון, להגדיל את פשע האנשים ולהמהון כל העולם הראתה הממשלה, כי רוצה היא להראות בזה את אמונה יתרה למלכות הרשעה, למען יתייב עמה רוסיה כברית המסחר. האנשים יצאו זכאי מעון מרדה במלכות, כי שופטי קענינסבערג לא אבו לשפוט משפט חמס, למען חנוף לרשעי רוסיה. אבל ממשלת פרוסיה התאמצה לעשות כן. ובעצם העתה היא הפשו הרוסים שתי ספינות גרמניות ויקחו את האחת בשבי.

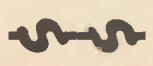
על המצפה.

נבואות שקר.

היהודים המתבוללים מרמים כאמת, כי כמות הרצל מתה עמו היהדות האמתית, והרעיון הציוני נקבר בכיה"ק כוויין. המה — כמובן לא אלה, שהבנדה ביהדות היא אצלם רק הפקרות, האוה ללכת בשירות לבם, כי אם אלה, שבטול עם ישראל הוא אצלם אידיאל גדול לחקון העולם. להכלית הרבות השלום והמנוחה — ננשו לעבודתם המשחיתה, להרוס, לנתוש ולנתוץ, להתאמץ להוביח ליהודים, כי בא עת להטיל את העול מעל שכמם ולחרול לסבול על "לא דבר". בעתון הברזאי, וויענער אללגעמיינע צייטינג" נדפס בשבוע הזה מאמר גדול מאת איש — בלי ספק יהודי — החותם M בשם Ist die Judenfrage lösbar? בו הוא מנבא, כי התפתחות העמים והכרת היהודים בתור אנשים שוים לגמרי לאחרים הביאנה מעט מעט כליה לעם היהודי, ובמערב אירופה, שחסרה שם ליהודים לא רק מדינה מיוחדת ולשון מיוחדת, כי אם גם דת מיוחדת, כי כבר פרקו מעליהם עול הדת, שם היהדות הלוויה בשערה ועוד מעט וההם בלה ולא ישאר כל זכר לה. במזרח אירופה, במקום שהדת נופלת חלק בראש בחיי האדם, שם תוסדנה דתות חדשות — כן הוא רואה בנביאה — על יסוד הדת היהודית והנוצרית יחד וכל היהודים יקבלו עליהם את הדתות האלה ויתערבו בנוים. את הוצאת השאיפה הצינית אל הפעל הוא מחזיק בלתי אפשרית, ואזו היה אפשר ליסר מדינה יהודית בא"י ובארצות הסמוכות לה, והיה התרבות היהודית נכנעה תמיד החת יר הרבות עמי הקולטורה, שמקומה יהיה תמיד — גם זאת הוא רואה בנבואה — בארצות הצפון, כי הארצות הדרומיות היו ראויות רק לברוא קולטורה, עד מדרגה מנבלת, אבל לא להרחיבה ולהחזיק בה ולהתחרות בארצות הצפון, וחסרונות הגזע היהודי יתגלו שם וישפיעו לרעה על ההפתחות המדינה. למשל, היהודים לא הצמינו מעולם בעבודות מכניות ובלעדי אלה לא התרומם המדינה למדרגה נכונה גם בענינים אחרים תהיה המדינה היא הלוויה בדעת אירופה ולא תהיה חפשיה לעולם. כל אלה ראה הכותב בנבואה. אלו היה כותב את דבריו כפרוש בתור חזיונות לעתיד, היו הכל לזענים לו. אבל הוא כתב דבריו בתור חקירות מדעיות וליסוד חקירותיו עשה את המציאות, את המצב הנכחי וידן, "מה מצינו". אבל לא זכר החוקר המדעי, כי כל ההסטוריה שנתה ביהודים מהמנהג, שהיא נוהגת באחרים. יש רואים בזה ענין הנהגה נסיה, אבל בכל אופן יש שנוי נכר ואין ללמוד מה מצינו מן הסדר הנראה בהיסטוריה. היהודים אברו ארצם, אברו לשונם ועתה יאברו גם דתם והכליון בא לדעתו. והלא בעינינו אנו רואים, שבאשר נדרה הסכנה התעוררו היהודים כמו בנס, לשוב לדרוש את ארצם ולהתנענע אליה, לשוב להחיות את לשונם ואולי גם תור הדת יבא. היהודים לא הצמינו בעבודות מכניות. טענת לא ראינו מעולם לא היה ראייה. היהודים בכרו בימי קדם את השתלמות הרוח והמוסר על השתלמות האומנות, בתור עם עובד אדמה ושונא את הקשוח וההדרור הציני לא בנו כל בנינים נהדרים ועל פי מצות התורה לא עסקו כחטיבת פסילים ועצבים, ע"כ לא השתלמה העבודה המכנית אצלם בימי קדם. אבל כאירופה הלא למדנו הבל, הקימונו בונים, גם

בכל אופן מצב רוסיה במלחמה הזאת רע מאד וכמעט אבד מנוס לה. ובכל זאת המלחמה תאריך עוד ימים רבים, כי טוב לרוסיה, כלומר לממשלתה, לנפול במלחמה ארוכה ולהרבות עכ"פ מחיר נצחון היפנים, מאשר להתרפס ולמהר להודות, כי לא תעזור כח להגן על המזרח הרחוק, ורוסיה יודעת זאת היטב ואותות יאוש כבר נראו בה למדי, כי כל מעשיה בצירת ספינות המסחר של האנגלים ושל הגרמנים הם מעשי יאוש, מעשי אכזרן ישוב הרעה. נלאתה רוסיה להראות גבורתה לחיל יפן, על כן היא מראה גבורתה עכ"פ לספינות מסחר חלשות, הנוסעות על פני הים בלי נשק ובטוחות רק בחקי העמים, המגינים על ספינות בלי מגן ומחסה כאלה. עתה הפר רוסיה ביאוש ובכעסה את חקי העמים, וספינותיה של "המתנדבים" ונס ספינות המלחמה מצוי וולאדיבוסטוק מתנפלות על ספינות מסחר בשודדיים בלי כל סבה ומטביעות אותן או לוקחות אותן בשבי. הן זוהי הפוליטיקה הרוסית הנבערה מאו. כאשר נלאתה הממשלה בשנה שעברה, להכריח את הצועקים חמס על רשעתה ולסתום את פיהם, הראתה גבורתה ביהודים החלשים בקישינוב ובהאמעל. גם זה היה מעשה יאוש, אכזרן ישוב הרעה מתוך מבוכה. מלבד האניה האנגלית "באלאקא", שנפלה בדי אניה, "מהנדבים" רוסית בים-סוף, שלא החזירה אותה עדיין, למרות מחאות ממשלת אנגליה, שדרו הרוסים עוד את הספינות האנגליות, "ארדאווא", "פארמאזא", ו"האלטאיא", גם כן בים-סוף וביאון תחת רגל רוסיה לזועץ על לשון ים-סוף. והספינות הרוסיות, שיצאו מוולאדיבוסטוק, הפשו אר ספינת המסחר האנגלית "קניכט קמנדר" בים השקט ויטביעיה. גם ספינה יפנית של מסחר הטביעו ובל זה בלי סבה ולמרות חקי העמים. לצי המתנדבים אין רשות להפוש ספינות ונס לאניות המלחמה במזרח אין רשות להטביע ספינות. עתה אסרה ממשלת אנגליה על טורקיה, לתת את אניות המתנדבים לעבור בנבולה. והנפלא בכל מעשי האיש והשעמום ההם הוא, כי גם ספינות גרמניות לא ינקו הרוסים, זה שתי ספינות גרמניות תפשו. מהאחת הוריקו את הסחורות ויגלוזן ואת השנית, האניה "סקאנריא", לקחו בשבי בים סוף. וגרמניה הלא מתנהגת בכל ימי המלחמה בחבה ובחנופה יתרה את ממשלת רוסיה. הקיסר ווילהלם בעצמו מהאמץ, להראות אותות השתתפות בצער רוסיה. זה עתה הראתה ממשלת פרוסיה אות הנכונה ממש לפני ממשלת הרשעה, בשפטה בקענינסבערג אנשים רוסים, שהעבירו ספרי סוציאליסטים לרוסיה, משפט מורדים במלכות, מבלי אשר ררשה ממשלת רוסיה זאת מידם ונס התמירה מאר במשפט האנשים,

סגורות, להאזין אותו, והמיד בינון בזה בנפשי, בעצבון בלי שעור, כזה ממש. ויחלפו ימי שני ילדותי, ותעבודנה שנות אביב בחרותי, והיום יחלפו ימי חיי, הלאה, הלאה, בלי שוב עוד — והנני עומד גם היום על הנחל הזה בינון כזה בנפשי, בעצבון בלי שעור בזה. באלו התחרתי על דבר מה, אשר זנחתי, ואשר לא ישוב לבוא, כאלו נעצבתי באכזרן איזה דבר יקר לי, אשר לא ראיתיו, אך החש-אחיש בהיותו, כאלו התגעגתי רבב ההולך ממני, ומעולם לא היה עמרי. זה כמה פעמים פרשתי את ידי, שתאר ההצלחה פניה אלי, ותהי לי לאכזב, או עמדתי על שפת נחל ההרים הזה בעינים סגורות, ואאזן המיתו הנצחי בעל הנה אחר בינון כזה בנפשי, בעצבון בלי שעור בזה ממש. — התמיד יהיה כן? — הלעולם לא יהיה לי רגש אחר בנפשי, על המים ההויים האלה רק יגון כזה עצבון, בלי שעור? תרגמה משפת פולן **אסתר שוועבער.** (לזכר נשמת אביה ר' שמואל שוועבער ודודה ר' שמואל ווייסמאן חיות ז"ל).

בהארת פנים חדשה, שהראתה הממשלה למשיכים ולפולנים במדינת שלוויה. המדינה הזאת היתה לפנים מדינה פולנית. הגרמנים עשו אותה למדינה גרמנית. אבל בחלק שלוויה השייך לאוסטריה התנהגה ממשלתנו ע"פ שטתה, לבדיקת כחוקה את משפט העמים. וזה עתה תמכה הממשלה בימין צדקה את הסלבים, בהחליטה לבנות מדרגות פולניות ומשכיות מקבילות למדרגות הגרמניות בבית חנוך המורים בכירת רארץ על זה כעסי הגרמנים וישלחו צירים אל ראש המניסטרוס והוא הגיד להם, כי כבר נגזרה גזרה ואין לשנות. קצף הגרמנים בשלויה נכר מאר ובאספה רבה גמרו לעבור למפלגת הרדיקלים ולעמד לשמן לממשלה. המלחמה. מפלות רוסיה מתרבות מיום ליום. עוד מעט ויהם הצי שנה מעת החלה המלחמה, שהמיטו שני אנשי בצע רשעים מגרולי המיוחסים בחצר קיסר רוסיה, בקלות רעה, על רוסיה הנרולה האמללה, המחכה לישועה ע"י שבר גדול ונורא, לאור ע"י חשבת עיני שרי הצבא, ולגאולה ע"י נפילה בניה בשבי ביר אויב; הצי שנה עומרת כבר רוסיה בקשרי מלחמה עם אויב חזק ופקח וחרוץ ממנה ומספר הפנישות עם האויב הן מספר מפלות רוסיה. היפנים כבר בבשו את כר ממלכת קורעא, את מאגרושוריה הדרומית, את כל חצי-האי ליאטונג עם קיאטונג, המבצר פורט-ארטור, הפארת גאון הרוסים, עומד במצור ועוד מעט ויפול ביד אויב, רוב ספינות רוסיה נשחורות הן כנמל פורט-ארטור ונצורות ואינן יכולות לזוז ממקומן. היפנים תחת יד שר הצבא קוראקי הולכים ומקיפים את חיל קורופטקין מצפון ושר הצבא אקו מדרום ושר הצבא נאדו ממזרח, ועשרים אניות מסע הביאו חיל חדש מיפן דרך אינקאו, שיוכל להקיף חיל רוסיה ממערב, וחיל הרוסים עומד באמצע מתמרר בארי בכלוב, מתנפל על חיל המציק לו ונופל, מתנפל ונופל. אצל קיאטון בצפון הובו הרוסים בשבוע הזה במלחמת שני ימים וינסו, גם אצל מאזיאמאן הרחוקה ו' שעות מניוטשוואן בדרום, היתה תבוסת הרוסים שלמה וינסו, 700 איש אברו הרוסים. ארבעה ימים היתה מלחמה בדרום אצל אינקאו, אשר על חוף ים ליאטונג והיפנים לברו את העיר דאמישישאא וידחנו את הרוסים צפונה. חיל יפן שולט איפא בכל הדרום. לפי השמועות האחרונות כבר כבשו היפנים גם את ניוטשוואן. עיר גדולה יחשוכה בצפון אינקאו ודאמישישאא. אם יצלח חיל קוראקי להכריח את חיל קורופטקין מן הדרך העולה מוקדנה, לכל יוכלו להתחבר עם החיל העומד שם ועם החיל החדש הכא שמה במסלת הברזל מרוסיה, אז יהיה כל חיל קורופטקין מוקף ורק מלחמה בללית תכריע בעת ההיא.

את מימיו, כי כלם מי דמעות אך עבורים הם ורלוחים. ויאמר מלאך האלהים: "הביטי, אלה הן הרמעות, אשר מצית מעיני בני אדם, בהיותך שם על הארמה". ותען הנשמה והאמר: "כן, אך גם דמעותי נוולות פה, מסוכות הן כמי הנהר". בן דבר מלאך האלהים אל הנשמה שלש פעמים ושלוש פעמים ענתה לו הנשמה כרבדים האלה. אך פתאם מהרו מימי הנהר הדלוחים והיו צלולים כברולח ועמוקים מאד. ויאמר המלאך. "דמעות אמך הן". — ותסתר הנשמה את פניה ותען: "הפעם אשמה אנכי, כי כאלה לא התערבו דמעותי.

על הנחל.

המית נחל ההרים, המית נחל... בעינים סגורות שומע אנכי את קולך, בלכתך תמיד בהנה אחד שוה, לעולם... ונפשי התעטף; מה רב היגון, מה רב העצבון, אשר יתקפוני! הנה השאון הזה נודע לי מעור, מימי ילדותי הראשונים, תמיד זה הוא, הגה אחד ומראה אחר. ובכל עת שאעלה בזכרוני את העבר, הנני רואה אותי כמה פעמים על נחל ההרים הזה, גם כן בעינים

מהעולם הציוני

ע"ד אספת המזרחי. בגלל ישיבת ועה"פ לאספה השנתית, אשר תהיה בוועין בהימים ה' ו' לחודש אלול, החלטנו לדחות את אספתנו הגדולה על הימים י' י"א י"ב וי"ג לחודש אלול — בעיר פרעססבורג. — ובל השמועות, כי האספה הדרה כלה, בדיוות הן. סדר היום של האספה נפרסם בקרוב. ציריך י"ג לחודש מנ"א. התרס"ד.

רישא. השמועה ע"ד מות נשיאנו עשתה בעירנו רושם אדיר וחוק ולא רק הציונים קראו לבכי ולמספר, כי אם גם אנשים, אשר הציונות זרה להם, ורק זה עתה הגיע לאזנם שמע האדם הגדול. ביום א' ה' אב כשעה עשירית בבקר נעשתה אזכרה בכית-המדרש, שהיה מלא מפה רפה. החזן ר' בנציון קזלמאן פתח את המספר ב"ארם יסידו מעפר". אחר כן עלה על הבמה הסיפר העברי מר אבא אפפעלבוים ויתאר בשרר נאמן את גדל האכדה. מענדיל קארפך.

פילזנא. ביום ה' שבוע שעבר עשו בעירנו בבח"ג אזכרה לנשמת הר"ר הרצל ז"ל, מכל ספגות עירנו נהרו לכה"ג כראש עלה הכמתה הרב החרף הסופר העברי מו"ה שלמה שמיר ויעורר את העם על האכדה הגדולה, אשר אכרנו במיתת האדם הגדול הזה, ובמאמריו המתובלים במדרשי חז"ל הוביח, כי חובה עלינו לילך בעקבות המנוח ז"ל, למען אשר נשלם להנפטר נמטלו הטוב. אחריו נשא נאים המשביל הנכבד מ' זאב משה סאנדהויו נ"ל. דבריו עשו רושם חזק על הנאספים והרבה תורידו כנחל דמעה. לאחרונה נאם תלמוד האיניברסיטה מר יצחק אדער, וע"פ השתדלותו נאספו בליל ה' אנשים רבים מבני עירנו, לכונן על תלה החברה "ציון", אשר נהרסה זה ימים, וחברים חדשים נוספו לה.

בנימין זעלענפריינד. ביום הלויית הרצל נאספו המון אנשים לבית אגודה, "התחיה", לספור למתנו הגדול. ראש האגודה מר ל. לאנדא נשא נאסקצר בדברים חמים. אחריו דבר הסופר מר מ. שכמר ויתאר את שברנו הגדול בדברים מעוררים.

זבאָרוב. גם בעירנו עשו מספר למנהלנו ולא רק הציונים, כ"א גם מהחסידים השתתפו עמנו. ביום ה' ב' באב התאספו בביה"ג יותר מאלף איש. המספרים היו הסופר העברי הנודע מר יהודה לאבנר והר"ר ב. פעלרמאן. שמואל שוועקעל.

וויזניץ. להספיד את הרצל נקרא הלום המגיד ר' יצחק וועקער מקולומיה. בביה"ג הגדול התאספו קהל גדול לבכי ולמספר. בתחלה נשא מדברותיו הר"ר זעללערמיייער ואחריו המגיד הנכבד הנ"ל. דבריו קנו נפשות רבות לציונות אבן צבי.

ולאָטשוב. בעירנו נעשה פלא. הרב האב"ד פה, הגאון הנודע ר' פייבל רהאמין, שמעולם לא היה לו דבר עם הציונות, הספיד את הרצל בביה"ג בפני קהל גדול מכל המפלגות. אבל הציונים נהפך פה לאבל כל ישראל. השמש דרש בשם הרב לסגור התניות בשעת ההספד, לא האמנתי למראה עיני. הרב עירר ככי בתארו את גדל מנהלנו, בקצבו את הכחות המפורזים בתוכנו לעבד לתחיה הלאם. גם ע"ד הרעיון הציוני דבר הרב הנכבד וויכוח, כי מהור הוא מכל שמץ דפי ואין לשבת כחבוק ידיים ולהמתין על נסים. אחריו נשא מספר הרה"ר ר' יצחק שוואדראן אחי הגאון מברעזאן. מאיר איש-שלוס

זאליקעווי. השמועה ע"ד האסון הגדול שקרנו, החרידה את לבות אחינו יושבי עירנו ותעורר באב עמוק ואבל כבד בתיכנו. כמעט כל בני העיר נאספו ביום ה' העבר לבית החברה דורשי שלום ציון, אשר ה' עמוף דגלים שחורים. נשיא הח' מר צימלס נשא מספר מר. אחיו דברו מר ברינגר ומר אפפעל. מר נח קרנר בליות מקהלת החברה ומוזמרים ויעשו הזכרה לנשמתו. גם ראשי הקהלה השתתפו באבלנו הגדול. רק נשיא הקהלה החדש לא בא, אף כי שלחנו לקרוא לו שתי פעמים. הוא התענג או בחברה פולנים באולם הסוקול. מכימ.

טארנאפאל. ביום א' שבוע זה קראה אגודת "עזרא" בעירנו לבכי ומספר על מות מנהיגנו הדר. הרצל ז"ל, באולם הגדול והמרווח של חברת עזרי-המסחר פה, קהל גדול מכל מפלגות-עירנו מלא את האולם מפה לפה. הנואמים מר דוד פרנס נשיא האגדה ומר משה שפירא דברו בחום וברגש, ויתארו לפני

יוצרים ופוסלים וצירים, אשר עמים אחרים התפארו בהם ומי זה יבחש בכשרוננו? הן בא"י לא היו אבותינו סוחרים ובאירופה היינו לעם שכלו סוחרים. מסמיננו אמרו, כי יהודי אינו מכשר למשול ולנהג מדינה, ואם הראו אותם על בנימין דינזאעלי, ענו, כי עם אחר אפשר ליהודי לנהוג, אבל לא את העם היהודי, והנה היה לנו גם נשיא, שכלבל חלק גדול מישראל שבע שנים ביד חזקה ובכשרון, שאי אפשר להכחישו והם שמעו בקולו. היתה גם בת מתנגדים לו, אבל מפני ועמו נכנעו ולא יכלו לו. הכותב מחליט, כי לאשרם התפזרו ישראל בין האומות, למען יתערבו בין עמים בעלי תרבות המושלים בתבל, כעוד ששבניהם מקדם תמו במדבריות ולא נשאר מהם שריר. גם ההחלטה הזאת החליט ע"פ כרל "לא ראינו", כי לא ראה מעולם, שמשפחה גרמנית או רומנית תתיחס להעם, הכללי או המואכי או הכנעני. האמת תורה רכה, כי כמו שהתפזרו ישראל בין עמי אירופה כן התפזרו גם שבניהם המצרים, הכנענים, הארמים, האדומים וכו', כי גם אלה גלו לאירופה מעט מעט. אפס אלה, לפי שלא היה להם בח חיים רב, שבתו מהרה את דרכי אבותיהם ויתערבו בנוים ולא נודעו עקבותיהם ואילו התערבו ישראל בנוים בימי קדם כמוהם, לא היה הכותב יודע, כי כאו יהודים לאירופה, אבל לישראל בח חיים רב, ע"כ החזיקו בדרכי אבותיהם ולא התערבו כלם בנוים. וא"כ, כמו שעצרנו כח להתקיים שני אלפים שנה בקרב העמים, למרות כל הרדיפות וגם למרות כל העתים השורבות, שעברו עלינו, שהיה בכחן להבליענו בשבנינו, כן הלא נוכל להתקיים גם מעתה, רבים מקרבנו יבגרו בנו ויפרדו מעלינו, למען יסירו חרפה מעל זרעם, אבל עוד יבא יום, שרבים מורע הבוגדים וגם מעמים אחרים, וריקא הטובים שבהם, יסתפחו אלינו וישלימו את החסר, כי בן היה גם בימי חרותנו הראשונים, שרבים מן העמים דבקו בנו. לכן אין להונות אותנו, כי אנו הולכים ובלים, בראיה, שרפי מספר היהודים בזמן בית שני היינו צריכים להיות היום לפחות מאה מיליון נפש (כן טען הכותב). ובכלל להיסטוריה היהודית כללים מיוחדים, וב"מה מציונו" לא ירדו לסוף דעתה. מהי טוב מעמו של הכותב בפילוסופיה של ההיסטוריה נראה גם מזה, שבציונות הוא רואה רק סמן התקרבות ישראל לעמים, כי בה יבורג את ערך השלטון המדיני והבשרון להגן על עצמם. גם זאת היא פילוסופיה להרוצה להדיח את ישראל ככל אופן, גם בהבלים כאלה, כמובן אם יאמינו לו.

בפילוסופיה ובנבואות ממין אחר קם הסופר היהודי הלאומי הלל צייטלין נגד הציונות של ארץ ישראל. בחוברות האחרונות של "הדור" הוא עמל להוכיח או יותר טוב לנבא, שאין כל תקוה לציונים להצליח בישוב ארץ ישראל תחת יד מלכות טורקיה, העוצרת בער כל הנועה קולטורה יחרות. אבל באוגנדא. תחת יד מלכות אנגליה, שם תתפתח היטב מדינה יהודית. בא"י, הוא אומר, יהיו היהודים משועבדים לדרכי חייהם בגולה ולכל המשא הכבד של מנהגים וחומרות, שנשאו עליהם בתוך הגהימו, אבל במדינה חדשה בחו"ל יתחילו חיים חדשים לגמרי והמסק המסורה לפעול. גם זו היא מין פילוסופיה של אחיות עינים. גם בו התקים הפתגם: החפץ הוא אבי המחשבה. הבטוח הוא מר צייטלין, כי מלכות טורקיה תאריך כל כך ימים, עד שכאשר יתקבץ ישוב גדול של יהודים באזיה עוד תעמוד לשמן לנו? וע"ד המשכת משא המסורה, באמת אין להבין, איך יבטח מר צייטלין, כי לאוגנדא ילבו רק "צעירים", שאינם דוצים במשא המסורה. מבע הדבר מחייב, שגם למדינה חדשה ילבו יהודים פשוטים וימשיכו שם את חייהם הדתיים, כמו בא"י ולא יחפצו להיות נבנעים ל"הצעירים". לנבא מראש איך תתפתח מדינה יהודית ברבות הימים אי אפשר, ועוד יותר אי אפשר הוא לסולל מסלה להתפתחותה מראש ובוזה בודאי אין א"י גרועה מארץ אחרת...

השומעים את האכדה הגדולה, שאכדה כנסת ישראל במות עליה מנהיגה! כל העם געה בבכיה, גם הבלתי-ציונים, שהיו שם, לא יכלו להתאפק מכבי. אברהם צבי אייענבערג.

קאזאוו. בביה"ג בעירנו הספידו את הנפטר הגדול, מר ליב ראזע עברית ומר שמואל ליפא גרמנית. הדברים עשו רושם חזק על השומעים. ל' ד.

נארזימארוב. ביום ב' אב הזמינו הציונים המעטים בעירנו את אנשי הקהלה לבכי ולמספר. בלס התאספי בביה"ג. מר לאקשמיין מוזאלעשטישק נשא המספר ודבריו פעלו פעולה עזה ואנלי דמעות נראו בעיני רבים. וו. פישער.

סאלקא. (מקום תרופה בבוקובינא). ביום ה' באב התאספו אנשי קהלתנו והאורחים הרבים המתעכבים פה מרוסיה, מרומניה וגליציה לביה"ג, שהיה עמוף שחורים ודגלים שחורים התנוססו עליו. הרב החכם השלם ר' ברוך באסעקעס האב"ד פה נשא מספר בשפת אשכנז וישכל לבאר את גדל אברהנו. כל הנאספים הביעו להרב את תורתם אחריו נאם ה' יוסף עלענבויען. האבל היה כבד מאד. ה. איזאקיאן.

גריניאנא. ביום י"ב באב נאספו כל אנשי עירנו בכיה"ג לקונן על מות נשיאנו. מר ד. ה. מיענער מלביב נשא את המספר. אחריו דרש הישיש הנכבד מר. ליב וואלף. בסוף נדבו נדבות העשות זכר לנשיאנו בא"י. בן יצחק.

קאפעטישינצע. בביה"ג הגדול נעשתה ביום ב' שעבר אזכרה לנשיאנו. את המספר נשא המגיד ר' ישראל גאלדענבערג מרוסיה. ד. ה.

קאזאוו. פה הספידו את נשיאנו ה' שמואל ליפא וה' ליב ראזע (עברית). אחריו התספר נאסף בסף רב לפה"ע לקופה הלאומית. ר. א.

מעוות לתקון. במכתבי מיארוסלאו בשבוע העבר נפלה שגיאה. אנכי כתבתי, כי מסבה כלתי תלויה בהחברה לא עשו האזכרה בבית הכנסת הגדול, והעורך רצה לקצר והבין, כי נסגר בעדנו בהכ"ג, ואולם לא כן היה, כי ראשי-הקהלה הנכבדה נמנו וגמרו לעשות האזכרה בבית הכנסת הגדול, אך לדאכוננו מסבה אחרת לא יכלו לעשות האזכרה שמה. ש. שפייעג על.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. הסיפר הנכבד מר שמואל הכהן שפירא בא בתלונה גדולה בגליון הקודם נגד אלה, שלא ידעו להוקיר את מנהיגנו ולא הספדוהו כהוגן. באמת חרפה היא לעירנו, שהשתנתה הפעם מכל קהלות ישראל בכל ארצות תבל, שבכל קהלה חשוכה הספידו את הרצל בביה"ג. אבל מדוע האשים את החזנים, באמרו: חרפת הדור היא, כי חזני עירנו לא עשו אמ"ר לראש הציונים, בעוד שלכל גנב ופושע יעשו הזכרה בעד ח"י צ"ל. אני בותב המורים האלה יודע, כי גם כחנם יעשו הזכרה ולא כחזנים האשם... אבל אשאל נא את בעל המאמר—שהוא ראש חברת "ציון" בעירנו — מדוע לא שכרו פה איזו ספרן הגון, לשאת קינה על מנהלנו, שאכד בלא עת, באיזה בהמ"ד עכ"פ. לדעתי אפשר עדיין לתקן את זאת במרס יתמו ימי "השלשים", למען הסר חרפה מעירנו. אשר הירשבוער.

קראשאווב. בגד אבל עטפה עירנו על הלך ממת אהד מכחירי בניה ותפארת קהלת ישראל פה, הרה"ג מוהר"ר מרדכי בעריש באכנער ז"ל, בשנת ג"ג לימי חייו. המנוח היה אחר מגדולי התורה ודורשי הושיה, גם עסקן גדול בצרכי הצבור. כל בני העיר שבתו מעבודתם ויבאו לחלק לו את הכבוד האחרון, מביט הנפטר נהרו המון אדם רב לבית-המדרש. לאות אבל ויגון הביאו את הארון שמה ואצל ארון-הקודש, הספידו הרב הגאון ר' נמע גאלדבערג דיין מפה. הנצב"ה.

ברינגל. גם עלינו עברה כום! הסיון של השרפות הגיע גם הלום, ביום ב' לשבוע זה פרצה פה תבערה מבית יהודי ועירנו כמעט בלה עלתה על המוקד. מפני הרוח החזקה התפשטה התבערה בכל ארבע כנפות העיר ולמרות מכבי האש, שבאו מקראקא ומבוכניא לא יכלו להציל מאומה. שלש מאות ושלושים בתים נשרפו בליל וביניהם גם בתי-הכנסת ובתי-מדרשות עם הספרים. גם בית העם, הכמה הנוצרית

ובל אשר בהם עלו על המוקד. להציל אי אפשר היה, כי אין מים בעיר. הנזק עולה למליון כתר. אנשים וגנים ופך מהגוללים בחוצות וחרב האכלם ביום וקרה כלילה. כל העיר הרוסה וחרבה, בתי אבן נהרסו, ברזל נתוך, שמרי כסף נשרפו בתוך ארגוני הברזל. כל איש אשר ירכנו לכו לשלוח איזה משען ה' ישלם לו שבעתים ונוכל להציל כמה נפשות. ל. סאל אמאן.

פירזא. בעיר יארלאווא הסמוכה לעירנו יושבות בבית הכמר שתי מומרות. לפני שבועיים בש"ק באו המומרות אר בית יהודי, בהיותו בבית הכנסה והסתרנה את בתו, נערה בת י"ג שנה, ללכת אחריהן אל מקום אושר והצלחה. הנערה התמימה נתפתחה להבטחה, ללכת באשר תלכנה הנה. המומרות בראותן, כי תפשו את לב הנערה למשכה בראותן, באו בעגלה מכוסה לפני בית אביה והגנובנה את הנערה. כבוא אביה לביתו ולא מצא את בתו החל לדרוש אחריה אצל השכנים האכרים, המה הגידו לו, כי ראה נוסעת מזה עם המומרות. האב מהר ללכת אל הכמר, אולם הוא רחוק בקיש. כי לא ירע רכב ממעשה המומרות. כיום א' גזרו בני העיר תענית, שירחם עליהם להשיב את שבתם, לבל יהיו לכשת ולכלמה בין אחיהם, ויאצו באבי הנערה, לדרוף אחרי בתו ולבקשה. האב רדף אחריה, ובכל מקום בואו הגירו לו אנשי המקום, כי כבר עברו מזה. כיום ג' הוגר לו, כי להכמר היארלאווא יש אח בעיר סאנדאווא ווישניא ויש לשער, כי המומרות, היושבות בביתו, הוליכו שמה את השבויה. האב נסע שמה בלילה שומר אחד, ובעזרתו נתנו אותו לבוא אל בית הכמר. שם מצא את בתו כוכה ומיללה על גורלה המר, ובראותה אותו התחננה אליו להשיבה אל ביתו. האב לקחה ויבאה לביתו בשלום. שלמה שמיר.

רישא. העיר סאקאלוב, הסמוכה לעירנו, עלתה כלה על המוקד. האש פרצה באסם התבואות של אבר אחד, שקטר שם ציגארה, ונצוץ, שיצא ממנה, נגע בתבואה, ובחרף-עין התפשטה התבערה בכל רחב העיר והעש שמות נוראות ולא נשארו, כי אם ששה בתים. כתשע מאות בתים, רובם של יהודים, נחרבו ממסר עד המפחות, לא נשאר שריד. מים לכבות האש לא היו, כי הבארות והברכות והנחל דללו וייבשו. כבוא מכבי-האש מהערים הסמוכות לא היה עור מה להציל. האש פרצה ביום ב' בשבוע זה לפני ערב ותיקר כל הלילה. בית הכנסה, בתי-המדרש, המרחץ, בתי הפקודות וגם הבמות, גם יהודי אחד נשרף וילדים, עור לא נודע כמה נפשות חסרות. רק מעט היה כמות באחריות. הנזק גדול מאד. כצללים אלמים הולכים עתה הנשרפים בין האודים ואינם יורעים למי לפנות. כלילה שוכבים הם על פני השדה. עירנו שלחה להם עשרה עגלות טעונות בלהם ובגדים. מענדיל קארפ.

פרועמישל. הלא יפלא בעיניך, עורך נכבד, כי לא תוכל לשמוע ולהשמיע לקוראריך, אם גם אוניך קשובות לכל עניני אחינו בגליציה, מאיזה "ענין" יהודי, אשר מקומו קרית גליציה השלישית פרועמישל. פה החמירות שולטת באופן, שאין דוגמתה רק באמריקה. מעולם היתה קהלת "פרועמישל" נודעת בתור עיר מלאה תורה ומוסר טוב וכמה רבנים ומלומדים יצאו מפה, ועתה אין כל, זולתי "עסקים" ושחוק והוללות. בורים עמי הארץ עומדים פה בראש ה"גועועלשאפט" ואף אנשים בני תורה ורעת מעלימים חכמתם, למען ישוו להתקפים. שחוק הקלפים ודברים במלים ולצנות ורכילות יקחו לב כל אדם פה ומי שאינו יכל להתחרות את בעלי הלשון, עליו להתחבא בחדרי חררים, כי לא ימצא פה איש להחליף עמו מלה ולא עור אלא שישנאוהו ויבדו עליו כזבים. גם השחתת המדות גברה פה באופן נורא. הלא נא אוציא דבר מנוגע מעמי... לפני עשרים שנה היו כל בעה"ב מגדלים את בניהם לתורה ולמ"מ וכל בתי המרש והקלוז היו מלאים חובשי ביהמ"ד והעיר היתה מלאה תלמידי חכמים ושומרי תורה ומצוה, והיום בעה"ב מגדלים בניהם לבמלה ולשעמום ולחמא, לררוף אחרי מלבושים נאים ואחרי תענוגים ואחרי התולים ולשון הרע. את התורה ואת היהדות אין בהם יודע, על כן רובם יסתפחו אל מחנה צוררניו מבית, הם הסיציאליסטים, המחריבים את היהדות ער היסוד הם מסיתים ומדיחים את בני הנעורים לבגור בעמנו ולסמום אותם. לעזות הבחורים האלה ורשעתם נגד עמנו אין חקר. כל האנטימימים והקליריקים לא יזיקו לנו כמו הבחורים הבוגדים האלה, בני "בעלי-בתינו", שלא אבו ללמד את בניהם עברית או לשלחם לביה"ס, פן יתפקרו חלילה ועתה הם רואים נחת יפה מהם — הם מקללים את ימיהם. מובן מאליו, שבאופן הזה אין מקום לשפת עבר ולספרותנו. היהדות הולכת ונשכחה, כל הפצם והכלית חייהם של היהודים פה

הוא רק להרבות את רכושם. אבל גם "ענינים" רבי ערך יש להם מעת לעת. כאשר הבאנה הבחירות למועצות העיר או לקהלה, אז הם אצים ורצים אל בית הבחירות בהתלהבות. והרוצים להבחר יעשו תחבולות נפלאות, למען יתאספו האויילים, "צאן הבחירות" "הפולשתיים". ישנה פה קהלה גדולה כה י"ב אלף נפש ויותר ואין לה רב אב"ר זה קרוב לעשרים שנה ומטעם ירוע אין גם שר המחוז עושה חובתו, לכוף את הקהלה לקבל רב. לחסידים יש מו"ץ ולהמוץ יש דינים ואין צורך מדגש פה לקבל אב"ר, כמו שאין צורך אף לבעלי היכל הנאורים, לשכור להם מטיף. בכלל אין פה צורך לשום ענין רוחני. הכסף והתענוגים וההתולים המה פה כל תכנ החיים. הנהפלא כי מעטו פה קוראים עברים? — גם קוראי עתונים פולגים וגרמנים מעטים פה לפי הערך. וככ"ז מפני הנמום יודעים הם לחלק כבוד עכ"פ לספרות הפולנית. הנה יסרו פה, "בית מקרא למדעים" וגם עקד ספרים, שם תוכל כל עלמה לשאול רומנים פולנים ואשכנזים, שם גם נוכח לשמוע לעיתים ררשות והקראות מפיטנים פולנים ומאנשים אחרים. ולספרות העברית אין רורש, אף שיש פה חכמים נסתרים, שאין שם לב אליהם. יש לנו פה חברת "ציון"; אבל היא נחה ושקטה. לעסוק בקריאה יהודית אינם צריכים. לפעמים יעשו חג או חיוון, אבל לא יותר. עבודה אמתית בער הציונות אין. מזה ר"ר הרצל, עשה, כמוכן, גם פה רשם וחברת ציון עשתה מספר בהיבל הנאורים. אבל רק הצעירים באו, על "בעלי בתינו" לא עשה מות מנהיגו רשם ואיש לא חש לכא. זמן רב חכו להם ולא באו. המספיר רא רכר דברים מהלב. יש פה הרבה תלמידים מהאונברסיטה, כי כמוכן לא יש נאור אנום לקים את המנהג ולרשום בנוו באוניברסיטה. אבל רובם אינם רואים את האוניברסיטה ועסקם הראשי הוא המיול והשיחה עם העלמות היפיות. היהדות גם בערם לא נבראה והם הכל, רק לא יהודים. הקותנו רק מהנערים תלמידי הגימנוזיום, אולי המה יהיו יהודים. הם ילמרו לרב את שפתנו ואת ספרותנו, ואולי נראה בהם נחה.

קאלוש. ביום ו' העבר בצהרים פרצה פתאום אש ברחוב סאלינא וניקאלוש פה, ועד מהרה ברוח סועה וסער ובזעף נורא הקיפה את כל בתי הרחוב, ובל אנשי החיל, צבא המככים לא מצאו את ידיהם, לבבות את התבערה הנוראה, ובמשך שעות אחדות היו יותר משתי מאות בתים למאבלת אש, ולא הצלנו מחוס ועד. שרוך נעל, גם שתי נפשות (אי-הורים) עלו על המוקד. לואה, אחינו בני ישראל! חוס נא על הנרכאים והאומללים האלה, הרימו תרומה נרכה איש איש כמהנת ידו, אל תאחרו ואל תתמהמו לשלוח לראשי הקהלה פה, ככל אשר יש לאל ירכם והאל הטוב יפתח לכם את ארובות השמים, ויריק לכם ברכה עד בלי די. יודא וויינרעב.

סמאניסלאו. בבית הספר העברי (מוסר חבורת "שפה ברורה"), אשר במאתים וחמשים תלמידים ותלמידות יקחו שם לקח עברי מבורים מומחים, היתה ביום ה' באב בחינת ששים תלמידות מהקורם הראשון והשני. אחרי אשר שרו התלמידות שיר-אבל, "הוי עמרת ישראל נלקחה" על מות נשיאנו הגדול במנגינה נוגה הקורעת לב, החלה הבחינה בחלק-למור שונים, דבור, רקיקו ושיר. הנשאלות השיבו על כל בלשון ברור וצף בהוד-קול מבטא הספרדי, אשר רוח חן ונעם שפץ עליו, ותקראנה שירי לאום שונים בהדרת קרש. אחרי הבחינה הקריבו שתי תלמידות להמריה הנשורה שתי תמונות מעשי-ארג, מלאכת כפיהן, לאות תודה וכבוד, ובלב רגש הביעו לו תורה בשם חברותיהן ממחלקה הראשונה והשנייה; והבטחה כי יודעות הן לדקור את גדל השפעת שפתנו ער רוחן וכי מעתה לא תבושנה בשם ישראל ובשם יהודה התימנה. נהדר היה המראה. זה שנה חלפה, מאז נפתח בית הספר הזה, ועתה כמאתים וחמשים תלמידים ותלמידות יבקרו אותו, ומה גדול התפתחותו! אשר לא פללנו ראינו, וכאזינו שמענו בנות ישראל, מרברות ומבמאות את הגות רוחן בשפתנו הקדושה בצלצול יפה רוח חיים. — כל האורחים הנאספים חשו תענוג רוחני ושמחה אין קץ; ואני מרגיש איזה רגש לא ארע אכנהו. איזה רגש-מנבא, כי זאת היא התחלת תחית עם ישראל ושובו לקרמתו. מי יתן ויהי בית הספר הלזה למופת לעמנו בכל הערים, ומכנו יראו וכן יעשו רבים, עד אשר תשוב שפתנו ותהיה לשפה מדוברת ואז בצרק נקרא: עוד לא אברה תקותנו! מ. ה.

סאמבור הישנה. בכפר באמין הסמוך לעירנו קרה בשבוע העבר רצה נורא. אחד הפועלים כבנין מסלת הברזל, אשר התארח בבית יהודי אחד, שמע כי באמתחה בעל הבית יש איוו שקלי כסף ויחמרם, ויהי כלילה ויקם הפועל ויהרג את האיש ואת אשתו

בגרון, אשר כידו. האיש מת תיכף ביום השני בבקר, והאשה מתהפכת על משכבה בבית-החולים בסאמבור. הרוצה נתפש. אברהם האל פערן.

פאמארזאנע. לאות האבל הכבד, שבא עלינו פתאם הרימונו דגל שחור על גג ביהכ"ג. ואיש בליעל אחר, המתיהר בחסירותו, ואשר לא פעם אחת גול ממונם של ישראל, עם אחוזת מרעיו ועושי רצונו חרה אפם וילמשו את עיניהם על הדגל השחור ויררשו מהמו"ץ, שיפקד על פי הדין, להסיר את הדגל, אבל הוא לא נאות להם... אחר שלשה ימים נגב כלילה את הדגל מעל בית-הכנסת. כאשר נודע הרב, היתה העיר במרקה, גם לאנשים, שאינם ציונים חרה הדבר. בראות החנפים, שכל העיר בצדנו, עמדו וילשינו עלינו לפני שר המחוז, שביום ה' יתאספו הציונים לביהכ"ג, לדר בר רברים כנגד הממשלה. שר המחוז פקד ע"י המלגראף על השומרים, לבטל את האספה הציונים שלחו תיכף צירים לשר-המחוז ויודיעוהו את הענין מה הוא, או אשר את האספה. ביום ההוא עשתה עירנו מספר גדול בבית-הכנסת. קהל גדול התאספו, אנשים מכל המפלגות, חסידים בעלי-בתים, ובעלי-מלאכה. הספרן הראשון היה הסופר העברי הזקן מר טעלער, קאמין מולאמשוב, מר ליב ראזע מכרעוואן, מר גראסקאפף, ומר שמענרשויס, מר ליב ראזע בנועם מדברותיו, הצליח לרכוש את לבית כל ההמוץ לרעיונו והעם התמונג בינון.

בן-ציון שפירא. קומי ווויניץ, שתי עירות סמוכות יד ליו הן ואין ביניהן רק נהר טשירמוש, וגשר לא-גדיר מחברן ובכל זאת מה רחוקות הן זו מזו ימה רב ההבדל שביניהן! בכל פעם ופעם, שאני יוצא מוויניץ יבא לקומי, עולה על לבי בלי משים זכר שני ההרים גבוים ועיבל...

מספר העשירים בק, לא מעט הוא ממספרם בוו. ומספר העניים בוו. לא מעט ממספרם בק. יבבל זאת בעוד שבוו. העניות מכוסה היא ולנגר עיני הזר הבא הנה תופיע וו. בעיר שכלה נגרים וכל יושביה בעלי עסקים טובים ומוזירים, הנה בעיר ק. הרלות מגולה היא, עניותה המנולתה מבצבצת וכולמת ואנשי העיר כמו יתאמצו ככונה להבליטה, נראה כאלו הם מתפארים ומתהדרים בה. איש איש (להוציא את הנשים, שהן יורעות גם פה את חובתן להמורה...). כמו יתחרה את רעהו בהתהדרות הזאת. בלבושם ינברו אנשי ק. בגדיהם ירוקים מיושן, כובע חדש חזון יקר מאד בקומי וכמעט שלא יראה שם לעולמים ונעליהם כמו יעשו עפ"י מידה מיוחדת: בלי עקבים וכפות ומי ששתי אלה, עקב וכף רגל לו, בירוע שבכל-הבית הגון הוא, שרכשו עולה לכה"פ לעשרים אלף, ובכל זאת קשה למצא גם בין אלה איש שנעליו משוחים אפילו בעטמן (בשחור הם מלהוביר)!

כמעט כל בני העיר ציונים הם, ציונים ע"מ שאם יבאו ה"אשכנזים" השומים, ברומר מנהלי הציונות, וימלאו ביסם כסף להוצאות הדרך ויתנו להם ארץ זבת חלב ודבש — ילכו אחריהם תכף ומיד, בכרי לצבור הון נלושוב אחרי כן הלום. אולם להוציא פרושות אהדות על הציונות לא יאבו ולא ישמעו. וזה כישותים מאז נוסדה שם אגודת ציון ועד היום הזה עודנה עומדת בחוג הצר של אותם האברכים האחרים, שיסדרו ולא תוכל להפשט יותר מפני — רא מפני שהם אדוקים ביותר ורא מפני הרב שילי"א העומד לשמן לה כמו פה בוו. — כי אם מפני חסרון כים, בלומר יראים הם, שמא יצטרכו לתמוך בידי האגודה ובמקום שיש. דררא דמנוגא שם-אינס. אך הנה הרצל מה, ואם בחייו לא היה יכל לפעול על אנשי ק. הנה אמרו רז"ל גדולים צדיקים במיתתם יותר מכחייהם; ובכן התאספו ביום ה' העבר אל ביהכ"ג הגדול להספידו, רגמול לו את חסרו האחרון. חסר שאינו עולה כרמיים, ומי שלא ראה אספה זו לא ראה עור אספת-עצב מימיו. על כל ראש סמרטוט משומן ומקומם כמין כובע, על כל שכם מדובקת סחבות מבהיקות מכתת שמן בהמינת מעיל, ועל כל רגל נעלים מאותה המורה, ששררה בימי הגבעונים; ועל כלם מראה פני הבית בעצמו. בית הכנסת הגדול הזה הולך ונכנה זה כעשרים שנה ועדין לא נשלם, ומאין ספסלים בבית נדחקו האנשים זכ"ז והיו חסם גדול מאד ומאין רצפה היה האבק גדול עד להחנק. הזכרה לא נעשתה — אולי בכרי שלא לערב שמחת הנשים, שהופיעו מהוררות ומקושמות, כמו לאיזה הלולה ומינגא.

משני הצדדים יאב"ר — שנים מפני המחלוקת כנהוג בישראל — לא נמצא אף אחד להספיד ותחתיהם עלה הבמתה הרב החכם מר יצחק הירש מוויניץ (הרב המשיבול הזה הודע במחברת "מינע גראסקין" נגר דלימש ועור יותר בהליקסקוונים התלמודיים, שעירם ארתו בכתובים, הנהו בכל השכלתו גדול בתורה

יותר מכל רכני בוקאווינה והוא יכל באמת לנהל איזו עדה כרועה נאמן וככ"ו אין קהלותינו מבינות ערכו לשימו לראש עדיהן — אולי מפני שרא יוכלו לקבל רוב טובה) ובדברים חמים ועמוקים מתובלים במדרשים מהאימים הישכ להענין כאר להנאספים את גדל ערך האברה, שאכדה לנו כמות הד"ר הרצל. אחריו נאם הר"ר רבינו, מר זינריוך מעיר סניאטין וגם דרשהו הצמינה כהתלהבותה וגם היא עשהה רושם חזק. התעשינה הדרשות האלה גם את פעולתן הרצויה לציון? אולי?

שמוערתעין. כבודו הדפים כגליון הקודם בשם "בן יקיר", כי בעירנו אסרי את שחיפת השו"ב לששה שבועות, יען אשר דבר דברי בוז על הד"ר הרצל. הגנו. להעיר בזה, כי המעשה שקר, ויואל ע"פ הקי הדפים להדפיס את הדברים האלה. בשם ראשי קהלת ישראל. (החתומה סוכה ואינה נקראת...)

ווי. במינסטריום למסחר נוסדה בשנים האחרונות מחלקה חדשה, שמטרתה להשגיח על עניני חרשת המעשה באוסטריה. ראש המחלקה הזאת היה עד כה ד"ר פרידריך קארמינסקי. והנה עתה הורח לפתע פתאם משאתו והמינסטר לפיניץ הלבין פניו ברבים. כפי שמודיעים העתונים נעשו מפני שגלה סוד מן החרת. אבל מי שיוודע בטוב משפחת קארמינסקי ישפוט אחרת ויתלה הדבר בהסבה האמתית: קארמינסקי הוא בן יהודי מומר. את אביו מעיר סטאניסלאו שנאו שם היהודים הכלית שנאה, כי היה "מסור" ויצק להם מאד במלשינות ודבות שוא. באשר הוקמה באוסטריה חובת צבא כללית, עשה קנוניא עם הממשלה, לחפש אחרי בחורי ישראל ולמסרם לצבא. באופן זה צבר הון עתק. אחרי כן התנצר, העתיק מושבו ווינה ויסוב שמו היהודי ברמלין לקארמינסקי. אחרי ימים רבים ירגיש עתה ד"ר קארמינסקי הנוצרי, שאביו היה היהודי ברמלין מסטאניסלאו, ומי יודע אם לא בא הרעיון במחוי: אם כן מה הועיל אבי בתקנתו, שדבק בכנסיה הנוצרית? רבות חמוטו בנו הנוצרים, אבל בזה יצדקו, שאינם מבחינים בני יהודי מומר ליהודי נמור. אררבה ישמחו את האחרון יותר ומכוונים לדברי חז"ל: ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא. משה כ"ץ.

שנים מחברת, "מכבי" נשאו את תמונת מנהיגו מעטפה בכד שחור, עוד אחד נשא את הדגל הציוני עמוף שחורים. התהלוכה עברה כרחובות כדומיה עמוקה, עד בואה לכית הקברות. ותעמוד שם במעגל, ובחונה הציוני את תמונת ד"ר הרצל עם הדגל ויפתח ההספד על ידי מר דוד גכאי בקינה מרה, ואחריו נאם הנואם המפרסם מר יעקב מ' כלב, ודבריו עשו רשמי תונה כקרכנו. אחריו עשה השכבה למנוחת נפש הרצל מר רחמים פיאר, ויתפרץ בככי כילד, וזרמי דמעות נזלו מעיני כלנו. התהלוכה פנתה לשוב, ותלך אל חצר בית הספר ומשם הלכה אל בית התפלה "ציון", אשר היה מלא מפה לפה ומחוצה לו כאלפים נפש. פה פתחו חזני עירנו במזמורי תהלים, ואחריהם דרש החכם המ' מר רוד גכאי דרוש מר מאד, אשר סמר את שערות כל החמוץ. אחריו לקח את הדבר ד"ר רימאלובסקי, ויצויר בקצור את חיי הרצל, ואת שאיפותיו לציונות, ובאחרונה עלה הבכמה המליץ היקר מר יקיר רומאנו, וינאם נאום נפלא, ודמעות פרצו מעיני כל העם. — ביום ג' ב"ד לחדש תמוז התפרצה מריבה גדולה בספיאה (בירת בולגאריה) בין הציונים וראשי הקהל, על אשר לא אבו אלה האחרונים, לתת מקום להספיד את הרצל, באחד מבתי הבנסיות שבעיר ותודית לכבוד הרב ד"ר מרדכי עהרענפרייז, אשר הוכיחם בדברים נמרצים, ויאמר: אם לא נתנו מקום להספיד את ד"ר הרצל אהפטר בגע ממשרתי. או בנושה וכימה נתנו מקום להספיד את בורא הציונות. והדבר אשר עשה רשם כביר בין העם הוא דרוש הרב ר' אברהם פיפאנו, אשר היה עד כה רחוק מהתנועה הציונית. ויבטיח כי מעתה והלאה יעבוד עם הציונים יחד להוציא לאור חפץ הרצל.

גם ביום הראשון 27 תמוז הספידו בספיאה, יחידי הקהלה האשכנזית ובראשם הרב ד"ר דוד צמח, אשר הפיק פלגי דמעות מעיני השומעים דבריו.

— **פרעות ברוסמשוק.** ביום ג' כ"ט תמוז קם המון רב מהבולגרים בעיר רוסמשוק, לפרוע ביהודים ולשלל את כל רכושם והונם, במענם, כי בל העשר, אשר עשו היהודים נזלו מהם. כאשר הרגיש פקיד העיר בהרגישו את האסון הנשקף ליהודים על ידי השוכנים האכזרים הצמאים לדם יהודים, מהר ויחיש עזרה בהקיפו את רבע היהודים באנשי-צבא. ובכל זה גדל הפחד בלבות אחינו האמללים, ושלשה ימים לא יצאו מפתח ביהם החוצה. יראו נא אחינו הסוציאליסטים, מה יש ליהודים לקוות בארצות אויבנינו יוסף הלוי.

מכתבים מארץ ישראל.

ירושלם. בפקודת דרב הגאון מוה"ר שמואל סלאנט, ראב"ד לעדת האשכנזים בירושלים הי"ו, עשו הזכרת נשנות והפלת אל מלא רחמים להד"ר הרצל ז"ל בבית הכנסת הגדול "בית יעקב" ובל העם הורירו כנהל דמעה. ובפקודת הרב דגאון מוהר"ר יעקב שאול איזשר חככ-באשי וראשון לציון הי"ו עשו הספד גדול בבית הבנסת הגדול, אשר לעדת הספרדים וקהל גדול מאחינו, אשכנזים וספרדים ותלמידי בית הספר לכ"ח ובראשם המורים ומנהלי בית הספר ותלמידות בית הספר של רוטשילד והמורים והמורות בראשם, באו לשמוע ההכפד. גם בבית הכנסת של עדת המערבים ודחעלפיא הספידו את הד"ר הרצל ז"ל ובעקד דספרים, "מדרש אברבנאל" ו"גנוי יוסף" דהאספו קהל גדול מאחינו, מעדת האשכנזים והספרדים, והאדונים א. כהן, ד. ילין וד"ר גרינהוט ובן משה הספידו אוהו, ודאדון זימן בן-טובים התפלל הפלת אל כלא רחמים בקול נהי וככי. ובבית הכנסת "קהל ציון" לאגודת הציונים בעירנו נשאו מספד מר האדונים קירשוועסקי, גרינהוט, ילין, לעוויונאהן. וביפו הספידו אורו הרה"ג קוק ראב"ד ביפו בבית הבאנק הציוני וקהל גדול היו שמה בעת ההספד. ובכהמ"ד "שערי תורה" הכפיד הרה"ח א בן טובים. ובקולוניות ראשון-לציון, רהובות וראש-פנה הכריזו בטול כלאכה וספדנים רבים הספידו אותו וכל העב נעו בכביה. גם בצפת הספידו אותו בבית הכנסת הגדול אשר שם. — האדון אפרים כהן כנהל בית הכפר "לעמיל" בעירנו, בהספידו בעקד הספרים את הד"ר הרצל ז"ל, אמר בתוך דבריו: "אך זה חדשים אהדים עברו מאז אשרתי, לשבת עם הד"ר הרצל שעות אחדות בביתו ולהתענג על זיו פניו וקסם שפתיו. עוד לנגד עיני המחזה הנפלא, אשר לעולם לא אשכחתי. בעד הלון

ביתו ראינו שלג מכסה ארץ ונערים משחקים ברחוב מגלגלים כדור שלג והכדור הולך וגדול. הכט! אמר אלי בהתרגשות, הנה הציונות! ככרוז הזה הולכת היא וגדולה מרגע לרגע, שם יעמדו נערים כנגד כטרם יתנו ידם, אך עוד מעט והשתתפו גם הם בעבודה. ראה! קרא בהתפעלות, הנה כבר נגש אחד! הנה עוד אחד, עוד ועוד. הכדור הולך וגדול — אך הוא מלא בליטות, איננו עוד מעוגל וחלק, ויעמד מהתגדל. הנה המעצורים, אמר כאנחה, הנה המפריעים! אך הנערים לקחו עץ ויחליקו את פני הכדור והכדור הגדול שב לעשות דרכו להשתלם ולהתגדל כאין מעצור. הנה עתידנו! הריע ברנשו גיל ובדברים יוצאים מעמקי לבו. האמת מתקדמת ואיש לא יעצנה בדרכה! את השעה לעולם לא אשכח. ההתלהבות המהורה, אשר בה דבר על רעיונו הנשגב חיי רוחו ועל ארץ ישראל משאת נפשו, אש קדש היא, כאש הסנה הבערת ומאצילה רוח קדושה על סביבותיה. — ומי פלל, כי האש הזאת הבכה כל כך במהרה! מי האמין לשמועתנו, כי האדם הגדול בענקים, אשר כל רואיו אמרו הדרה מלך לו, כי הגוף הזה יובל היום לקברות. אך זאת נחמהנו, כי השלכת הזאת, אשר נפלה בארץ, תהיה לאש של מעלה, אש הסנה המאירה כל מחשבים ומפיצה אור הרעיון הקדוש, אשר הגה לב החלל הגדול הזה, בלב כל ישראל מן הקצה אל הקצה. — מר דוד ילין אמר בתוך הספדו: "זאת היא הפעם הרביעית, אשר נשבר ישראל בשלשה שבועות האפלה! שתי פעמים נגדעה הממלכה, נשרף בית מקדשנו והפארתנו ועמנו לקח מקל הגלות בידו להתחנן ולבקש מבל עמי הנכר צורריו ומנדין, לתת לו מקום ללון ולהרגיע. בפעם השלישית גורש חלק חשוב מעמנו מאחת ארצות גלותו, אשר בה חי ויהפחה מאות בשנים, זו ארץ ספרד. ובספינה מטורפה נפוץ ויתפוצץ אל כל סלעי המגור. והפעם הזאת קרה האסון את עמנו כלו כמות היהודי היחיד, אשר בו התגשם אשר האם כרו, אין גרוש אין גלות, אין מציק ואין גזרה רעה — ובכל זאת הרגש נרגיש בלנו, באלו כל אלה יחד באונו, כמות האיש, אשר בגללנו הערה למות נפשו". מענדיל קרעמער.

מקרב ומרחוק.

פלעהווע נהרג.

המלכראף מודיע מפטרבורג, כי המינסטר לעניני הפנים פלעהווע, בעברו בחוץ אל מסלת הכרזל בפטרבורג השליך עליו אדם כומכה, שהתפוצצה בו ותקרעהו וימת תחתיו. נרצח איפא הרוצח, נשפט הלוהץ. מדכא עמים, קטנות משפט, מענה כמה מיליונים בני אדם הנם נפל בעונו והנרכאים ישאפו רוח. אולי יתעשת עתה קיסר רוסיה ויבין, כי באופן זה אין מנהיגים ממלכה באירופה. **שרב וכפור.** בעוד שבכל אירופה שולט שרב, אשר כמוה לא נשמע, מודיעים ממזוז סקלאצ בגליציה המזרחית, כי שם היה קור חזק כליל 21 לחדש זה עד שנגלדו כל הזועים בקרח וישחוו. **סמרוסוב נשרפה.** כל העיר הזאת כמזרח גליציה היתה למאכלת אש. אי אפשר היה לכבות את דבערה כאין מים. רוב דנזקים דם יהודים. עוד תבערה, בן-אזוודוב נשרפו יותר מחמשים בתים. וכמו נארה פלא נשקעה כטרם דתפשטה על כל העיר. עוד שרפת יער. ביער, הסמוך למיקוליטשין כמזרח גליציה, פוצה אש ותצת כסכך ובעצים. הסכנה גדולה. **פליאה נשגבה.** כמזרח ניעפולומיצע ישתרע אהו גדול, דמו דאזמה דהיא הוא סאָרף, דבעוד באש כפרם. מפני דחום והינש התפרצה אש יוקדת מתחת, ודאנם היה לשרפה, אשר תקדח עד היסוד ואין מכה. זה שבעה ימים כוער דאנם, ביום תהאך גאות עשן מכל דנכר הוה, כמו כנכשן ובלילה תלהט להבה מסכיב וכתודנת דלאה. אנשי צבא חופים הפירות סכיב לה, והם לויק יגיעם, כי אין הועלת בזה. החציר והאדמה נרובה מקומות על ראהו כבר נשרפו, ונדמה כאפר כירה כל השטח כמעל, אין איש מרהיב עוז לדרוך על האפר,

מכתבים מבוסניה

סאראיעווא. מי פלל לפני שבועות אחרים, כי הקהלה האשכנזית פה תקח חבל כך גדול באבל הציונים, תחת אשר עד כה הראו אינדיפרנטים נפרו לתנועתנו. ועתה אחרי מות נשיאנו התעוררו גם המה, לקונו אהנו על אברן כלי חמדה, שאין המורתה. בשבוע שעבר ערכה אגודת הציונים "בני ציון" של אחינו הספרדים אזכרה לנשמת מנהיגנו בכיהב"ג הגדול, שהיה מלא עד אפס מקום. את נאום ההספד נשא החכם "הספרדי" הצעיר ד"ר איזידור איזראעל בשפת שפניה ופעולת רבריו המעוררים נראתה על השומעים. הוא העיר למוסר און זקני עמנו הארוקים, המתפללים על שיבת ציון ובאשר קם איש, להראות את הדרך לציון, פנו לו ערף וימרו חיו. — כמו"ש שעבר התאספו גם היהודים האוסטריאים, להספיד את הנפטר ומאין הרב ר"ר וועסעל פה, נענה לנו דעורך ה' שאוסק, לשאת מדברותיו. באמת תמהתי לראות בין הבאים לקונן על ראש הציונים את כל האינטליגנציה, דקטורים אינוניריום, יועצי משפט, פקיד הממשלה. בזה ראיתי, כי הרבה נשיאנו לפעול במותו מאשר בחייו. הנואם מר טאוסק איננו ציוני וירכר מנקודה מצב יהודי פשוט. וירומם את פעל הרצל בהצילו את עירנו, לבלתי יכרתו מעמם. הוא תאר את כל העשק הנעשה לעמנו אף בארצות הנאורות ויבאר את הסבות, שגרמו את התהוות הציונות ויער את קהל השומעים, לעזור להוציא רעיון הרצל אל הפעל. ראש החברה של האינטליגנציה האינז. דייטש, שלא אבה מעורו להטות און לציונות, הציג בעצמו קערה לאסוף כסף לקופה הראמיה. Ch. Weitznez.

מכתבים מבולגריה

פיליפופל. ביום כ"ז בתמוז נאסף קהל גדול בחצר בית הספר הבללי, מקום מיועד לאספות לאומיות, כלם לבושים בגדים שחורים, ועל פניהם מרחף צל עננת הוגה. כל ההמון הסתדר ללכת אל בית הקברות.

בי יחת, פן יבלעו חיים שאולה. גם היער הגדול של הממשלה, המשתרע מעירנו בהרבה פרסאות, בווע באש זה שבווע שלם, מפאת הכפרים סטאניסלאוויץ ובאצקעו וואי אפשר לכבות. ששה מסעות שלמות עם אנשי צבא — כעשרת אלפים איש — הגיעו אל מקום השרפה לכבות ועד עתה לא פעלו מאימה, כי היער בווע מתחת, ובאשר יפול העץ — כאלו נקף במעצד — תאחו האש בסבכי היער, ומתרחבת הלאה. עד אתמול כבר נשרף יותר מאלף ומאה מארג יער. הרבה מן האנשים, אשר חשו לעזרה, נכחו ויפצעו.

גבורי סכינים, שר השוטרים החדש בווארשא תפשו 820 "גבורי סכינים", רמה אנשים החיים משור וחמס, היודעים להוציא כסף מידי אנשי עירות קטנות בתחבולות נפלאות, והם מפילים היתם על כל יושבי ווארשא, כי גם משפוך דמי נקיים לא ימנעו, אם צריכים הם להוציא זממם. עשרה אחוים מטאה מבני הבליעל האלה הם יהודים. כל אלה ידועים כבר בכית הפוליציה וכלם כבר נענשו ותמונותיהם נמצאות באלבום שם. עתה ישלחו כלם לעבודת פרך למקומות רחוקים.

חוק הגרים באנגליה. כידוע לקוראינו נדחתה הצעת הממשלה בדבר הגבלת הגולים הנכנסים לאנגליה. עתה כבר עלתה על שלחן הפרלמנט הצעה חדשה, לסגור את הגבול על כל פנים בעד אלה הבורחים מארצם בגלל עוונם ולגרש מאנגליה גרים שחמאו שם. להצעה הזאת יש תקוה להתקבל.

רדיפת נוצרים בחינא. בגבורת היפנים נגד הרוסים רמו לכות החינאים ויהלו לקצית בנוצרים היושבים ביניהם. באיזה מקום הרגו הגמון פרנצי. נמר ושני אנשים הדיוטים נוצרים. בלישוואן שרפו החינאים שלש במות נוצריות.

מרירה ומגפה בפרס. הערבים במערב חדלו לשלם את המסים ותהי מלחמה קטנה בין הצבא ובין העם. בעיר מעש עד כוננו מאורות עלעקטריים בעיר ובוה אבדו אלה, שהרליקו את המנורות בעיר עד כה, את לחמם. הכהנים והעם התקוממו נגד מכונני המאורות ויהרסו את כל בית המכונות ויקרעו את חוטי הברזל. הכהן המסית את העם נתפשו והעיר שקטה. הרבר פרץ בכמה מקומות בפרס. בעיר הממלכה חדלו העתונים להרפס בגלל המגפה.

מי הוא שונא ישראל? הרמוקרטים בקראקא התרעמו מעט על "המצפה", כאשר שכח את ראש האזרחים החדש פרופסור לעץ. ויהשדו אותנו במה שאין בנו, כי מזורה ביד הרמוקרטים (קרא: יהודים חצי סוציאליסטים). כי כל קונזרוואטיבי הוא שונא ישראל. כן קראו למצער בעתון הסוציאליסטי. ולעמת זה בכל בחירה ימסרו הרמוקרטים (קרא "כנ"ל") את נפשם בעד מנהל הסוציאליסטים ראשינסקי. שהוא לרעתם מליץ טוב בעד היהודים ודורש משפטם. זה כמה פעמים נלה ראשינסקי זה את יחסו ליהודים באור אחר לגמרי; אבל על כל פשעים תכסה אהבה. להגלי שביתת הפועלים בכורים-לאוו התגלה ראשינסקי זה, אליל אהינו הסוציאליסטים וחצי הסוציאליסטים בכל מהרתו. בעלי מכרי הנפט הגדולים המה אנגלים ופולנים. המה עושקים את הפועלים הפולנים ואינם רוצים להמעיט את עבודתם, כי המה שמחים בשביתת העבודה ויעשו בזה עסק טוב. מעט היהודים, בעלי המכרות הקטנים, תלויים בענין תנאי הפועלים בדעת הנוצרים בעלי המכרות הגדולים. וראי שינסקי בדרשתו לפני הפועלים העיר כל המתם רק על היהודים; את כל המיליונרים האנגלים והפולנים בעלי המכרות קרא בחירונו מקראקא בשם הכולל "רותשילד" ותחת לשום את האשמה על ראש האשמים הנ"ל עשה את היהודים בעלי האגודות הקטנות למכרות נפט כפר נפש הנוצרים ויער עליהם כל חמתו לפני הפועלים המאזורים שונאינו מאו ויבוה את היהודים העניים ויחרפם. ובעתון הסוציאליסטי "ארבייטער צייטונג" שם את כל האשמה על המפקחים היהודים של האגודות היהודיות. וכפי הנראה יהיו המה השה לעולה בכל הסכסוך, כי הפועלים לא ירויחו כלום מן האמור ולמראית עין יכופו המפקחים את האגודות היהודיות, לשלח את המפקחים היהודים, למען עשות עכ"פ בזה את רצון ראשינסקי,

שעשרת אלפים יהודים בחרו בו לכא כחם בבית מועצות הממלכה.

צדקה באונס. בסאקאל בגליציה אמרו הפולנים לבנות בית בשביל נערים קתולים מן הכפרים הבאים בכל יום לבית הספר. מאין כסף לקתולים, כי מעשים הם רוב יושבי העיר רותנים, שלא יתנו כסף לצרכי הפולנים, שלח שר המחוז כרוזים לכל היהודים וגם להרב, במ הוא תובע מכד יהודי, להרים תרומה שנים עשר כתר ככל שנה. בשביל התלמידים הקתולים. אחרי ששר המחוז עומד בראש המפעל, לא יכלו היהודים למאן והם נותנים צדקה לקתולים באונס.

בת מאה ותשע שנה מתה במישקאלץ (אונגריה) אשה יהודית אלמנת ר' אברהם זינגער ואמו של רופא בית החולים ד"ר הינריך זינגער. הנפטרה הניחה 18 בנים. 40 נכדים, 47 בני נכדים ואחד דור רביעי. "א. י. צ." יהודים מורדים. מאדעסא כותבים לעתון הסתר "אָסוואַכאַזשדעניא": בבית משפט הצבא נשפטו אנשי הצבא יצחק זילבערמאן. יעקב רויטמאן וסופר בלשכת הצבא, יעפים רודינסקי בעון הפיצע פרוקלקציות רבולוציוניות בין אנשי הצבא. ברור המשפט היה ברלתיים סגורות. נחרץ על זילבערמאן עבודת פרך לכל ימי חייו, רודינסקי יאסר במאסר הצבא ביחידות 12 חדשים ויכתב בין אנשי הצבא הנענשים לזמן שנה וחצי, ורויטמאן לעבודת פרך לשנה.

איך תופרנה מחשבות שונאינו. לפני שבוע מאות, כן מעיר עתון אנגלי, משל בעיר לייטשעסמער ובנותיה איזה בארון שונא ישראל, מאַנפאַרש שמו, הוא גזר לגרש את כל היהודים מארצו. בכתב-הדבר כתוב לאמר: בראני לנשמת ולנשמות אבותי ולנשמות זרעי אני גוזר, כי מהיום והלאה עד סוף כל הדורות לא יתנו לשום יהודי לבא לגבור ארצי ולעיר ממלכת. סוף הדורות עוד החוק כפי הנראה ובלייטשעסמער יושבים יהודים זה ימים רבים ולא עוד אלא שבמקום ארון העיר מאנפארש מושל היום בארון אחר ושמו ישראל הארש. איש יהודי, בתור ראש האזרחים ומזרע הבארון מאנפארש לא נשאר כל זכר. ושונאינו מבית ומחוץ לא ילאו עוד, לבקש תחבולות להברית שמנו.

רמזים על משיח. בארץ ישראל התפשטו רמזים וגייטריאות. שנמצאו בספרים, על ביאת משיח בקרוב, ויש אומרים שכבר בא והוא נחבא.

יהודי גליציה באמריקה. בארמון גרנד אירווינג בניו-יורק היתה אספה רבה ליהודי גליציה ובוקובינה, לתכלית יסוד אגודה לכל היהודים גולי הארצות האלה. תכלית האגודה היא, לתמוך בידי חבריה בעת צרה, לעזור קהלות בגליציה עצמה, בבוא עליהן שבר ע"י שרפה או שוד וכדומה, ובכלל להגן על זכויות רבבות יהודי אופטריה השוכנים באמריקה. אם נשים אל לב, כי לא כיהודי גליציה יהודי אמריקה, כי שם מעבר לים האטלנטי כבר למדו אהינו את מנהגי המקום, לשמור מיצא פיהם ושלא לעזוב דבר בתחלת יצירתו ולשכחו, כי אם לעמול בארץ רוח, להוציא כל חפץ אל הפועל, או נובל לשער, כי דבר גדול עשו אהינו ההם.

שבעים רבוא יהודים יושבים עתה בעיר ניו-יורק, הם חמשית כל יושבי העיר. המה רבים מכל היהודים היושבים בכל ארצות גרמניה יחד, בשנות 1902-1903. באו 118,000 יהודים לניו-יורק. שני שלישיות מכל הגולים. הבאים לאמריקה. ישארו בניו-יורק, אף שבערים אחרות היה גורלם בודאי טוב מאשר בניו-יורק. הרבה גורמים זאת בעלי הבתים, אשר בהתרבות היהודים בעיר הגדולה יעלו אל מחיר הדירות בכל שנה, והם מסיתים את גרי בתיהם, לכל יתנו את קרוביהם להרחיק גדור.

30,000 פועלים עבריים שובתים ממלאכתם. יתר משלשים אלף חייטים עברים בניו-יורק שובתים ממלאכתם. סבת השביתה או האמור"ה היא זו: בניו-יורק נהגו תמיד בעלי מטכר הבגדים, לקבל פועלים למלאכתם גם מאלה שאינם נמנים לאיזה "יוניאן"—אגודת פועלים, אף על פי שמחויץ לניו-יורק אין נוהגים כן. בשנה זו החליטה אגודת סוחרי הבגדים, להוסיף להחזיק במנהגם זה. כי לפי דעתה אין רשות ביד איש, למנוע אותה מלהשתמש גם בפועלים בלתי מאוגדים. ויחד עם זה החליטה לא להפחית את שכר הפועלים ולא להרבות

את שעות העבודה. אגודת ה-אחווה של החייטים רואה בהחלטת האגודה של סוחרי הבגדים ראשית אסונם, כי השמוש בפועלים מן החוץ עתיד להחליש לאט לאט את אחותם ואגודתם המה ותהיה ביכולת הסוחרים, להמעיט גם את משכרתם או להרבות את שעות העבודה. — גם בשיקגו שובתים אלפים ומאתים חייטים וחייטות עבריים ממלאכתם מסכה הנ"ל.

פיליפואהן. כן שם המושבה היהודית החדשה, שיסדה ח' יק"א בברזיליה, במדינת ריז גראנד דא סול. שם קנתה 5000 הקמאר קרקע ארץ מישור, טובה למזרע דגן. שמונים בתי אבות תכיל המושבה. כל איש ישיג כ"ה הקמאר שדה-תבואה וחלקת יער, לחטוב בו עצי הסקה, בית בנוי, זרע, כלי עבודה ומקנה.

יהודים באפגהאניסטאן. בארץ הזאת, אשר בין פרס ובין הודו, יושבים כארבעים אלף יהודים סוחרים. אשר מסחרם פרץ בכל איזה התיכונה. בעיר הממלכה קאבול יושבים 2000 יהודים ושישים קהלות ישנן במדינה זכויותיהם אינן שוות לזכויות האזרחים, אבל אין לוחצים אותם כמו את אהיהם בפרס. מהתלמוד והפוסקים אין להם שום ידיעה. הם מתנהגים עיפ התורה הכתובה, שומרים שבת ומועדים. מילה ושחיטה, נוהרים הם בעריות והם נבדלים לטובה מכל יושבי הארץ. האפגהאנים בעצמם (הם בעלי דת מחמד) גם הם מתיחסים לזרע ישראל, לפי מסורה שבידם היה אפגהן אביהם בן ברכיה בן שאול המלך. אפגהן לא אבה להכנע לפני שלמה המלך ויברה מזרחה עד הגיעו להרים, אשר במזרח פרס וישב שם וכל האפגהנים הם בניו.

איזהו סוציאליסט? סוציאליסט יהודי בא לעיר נכריה, ויפר לבית חברה סויד יהודית. בעמדו לפני ראש הח' הושיט ידו לצלחתו, להוציא את תעורתו, שקבל מאת הח' בעירו, והנה איננה, אכרה בדרך. ראש החברה לא האמין לו, כי "חבר" הוא ומאן לעורו. הארת קלל את ראש החברה ויתרפהו בתור "יהודי נתעב", ויגרף דרך אב: גם את אלקי ישראל. כשמעו זאת ראש החברה, מיד האיר-פניו אליו ויאמר: אם כן, הלא "חברנו" אתה, ויתמוך בידו ויושיעהו.

משרה הספרות והמדעים

קדמוניות היהודים ברומניה.

ברומניה ישנם חמשה מליון נפש אדם ובהם רק 243,225 יהודים. אף שהממשלה תכנה את היהודים "גרים", התברר הדבר ע"י חוקרי קדמוניות פה, כי היהודים התישבו ברומניה כבר לפני אלף ושמונה מאות שנה (בימי הקיסר טראיאן).

בבוקרסת בירת רומניה יושבים 31,537 יהודים. בוקרסת נבנתה בשנת 1330, בימי המלך יאהאן באסאראכ ע"י רועה אחד ושמו בבוקר, והיהודים באו שמה עם הרועה הנ"ל יחד ממירן-סעווערין. היהודים מבוקרסת יתפרדו לאשכנזים וספרדים. לאשכנזים ישנם: שני בתי כנסיות, שני היכלות, 45 בתי מדרשים, 16 בתי-ספר בעלי איבע מחלקות לנערים וחמשה בתי ספר לנערות, גימנזיום עברי, גי"ס למסחר, גי"ס למלאכה לנערים, בית חורים עברי, בית מחסה לזקנים וזקנות, בית תמחוי לעם, ששה רבנים, 36 שו"ב"ם, 63 חוננים לספרדים ישנם היכל אחד ושני בתי כנסיות, גי"ס לנערים וגי"ס לנערות, בית מחסה לזקנים וזקנות, רב אחד, שלשה חוננים ושני שו"ב"ם, בית קברות ישן לאשכנזים וספרדים יחד ושני שדות קברות חדשים אחד לאשכנזים ואחד לספרדים. בבירה"ק הישן ישנן איוו מצבות משנת תמ"ב, תע"ו ועוד.

בעיר באקאו ישנם 14,620 יהודים. העיר הזאת נכנתה בשנת 1300 והיהודים התישבו שם זה יותר ממאתים שנה. ליהודים ישנם שם כ"ס לנערים וכ"ס לנערות, בית חולים, בהכ"נ גדול, תשעה בתי מדרשים, רב אחד וחמשה שו"ב"ם.

בעיר לאר ישנם 7134 יהודים. בשנת 1200 היתה העיר הזאת לרעפובליקה בפני עצמה ותהייתה לה גם אניות מיוחדות על הים השחור. היהודים התישבו שם זה שלש מאות שנה, כי על ביה"ק הישן נמצאו מצבות משנות תע"ג, תפ"ט, ועוד. ליהודים ישנם שם כ"ס לנערים וכ"ס לנערות, בית חולים, בי"ב"ג, שמונה בתי מדרשים, רב ארטודקסי ורב מטיף, שו"ב"ם מוהלים, וכו'.

ארגז מכתבים.

שכ"א: את האדרסה אל הפערואלטר אינו יודעים. המוסד הוא וואיאנאסקע ווען - איש פשוט: הלא ראת את הערת המערכת בגליון י"ג, כי חוק שמני לנו לבלי ענות את הנכונים. שום אדם ושום דבר לא יפסיד בנכוחותיהם; כשנענם נטיב עמכם, כי נתאו, כי ישמו לב להם. אם נחוק לענות, או יש לערוך דברים נמרצים אל הרבנים, הפוכים על שתי הסעיפים ומחשים. יגלו נא דעתם ולא יתנו את התורה לשמצה בפי בוזיים כאלה, הנוטלים לעצמם עטרה שאינה הולמתם. - ש"ש בקאל. יהי מה שיהי, אף אם גדול הוא בהגריא הוא טועה ומטעה. - ס"ד: זמני יבא. - רב פלוני מוה: יפה העירות. רבני ארץ ישראל בוראי גדולים בתורה ובי"ש עיבם כרוב רבני גליציה ואונגארן, ונכדי הרבנים בכלל, ורבני א"י מצאו לנחוק להספיד את הרצל בביהבי, והאחרונים השתמטו באמתלאות שונות ולא הספידו. יודעים אנהו טעמיהם: קצתם יראו מפני החסידים, שלא יכבדו בסניקאות וקצתם יראו מפני איוה ראש הקהל מתבולל, שהציונים צנינים בעיניו. מעתה ירע ישראל מה יש לו לחשוב על רבניו. - ה"ה בפרו: לדבריה הנכבדים נשים לב וכשיפנה מקום יבאו. - עוד הפעם נעיר בזה, כי המשנה את אדרסתו, עליו להודיענו לא רק את האדרסה החדשה, כי אם גם את הישנה ואם לא יעשו כן, אין בידנו לעשות רצונם. - אב. אנ. במ: הלא תבין, שלחדשות כאלה אין סוף ושעור, כמה הדבר נונע לנו? - אב. מר. בב. מלון כזה תשי ע"י "המצפה" מחירו מכורך 7 כתרים.

תחבלה נגד נשירת שערות הראש. מוב לרחוק את הראש בכל יום כבורית של חלב נקיה וכאשר תיבשנה השערות לשפשפן במעט קאנאקס. אפשר להוסיף להקאנאקס מעט גליצערין, למען לא תהינה השערות קשות. אחרי הרחיצה הזאת אין לצאת מיד החוצה וביחוד בקור.

מהמלגרות האחרונות. על אדות הריגת פלעהווע.

הדבר היה ביום ה' בשעה 10 בבקר. פלעהווע עבר במרכבה אל בית הנתיבות, לנסוע משם לארמון פטרבורג, לברך את הנסיך הגדול וולאדימיר ליוז'שמו". בהגיע המרכבה אל הגשר, לפני בית-הנתיבות, זרק איש מתוך חלון בית מרוח, אשר נבח הנשר, כומבה אל המרכבה. המרכבה וכל אשר בה התפוצצו לאלפי גזרים ראש פלעהווע נזרק למרחוק וגופו נקרע איברים איברים. מן המרכבה לא נשאר רק האופנים האחרונים. הרוצח הוא איש צעיר, שארב זמן רב למניסטר כחלון ההוא. הוא נתפש ברגע עזבו את הכית. כומבה שניה נמצאה אצלו.

ווענצעל פאן פלעהווע היה גרמני ביגד בעמו בן 56 שנה, ורק זה שתי שנים שמש בתור מניסטר לעניני הפנים תחת ספיאנין, שנהרג גם הוא כמיהו. פלעהווע היה תלמיד פובורניסצעו ברשעתו ועריצותו במלאת שנה לכהונתו חולל בעצמו את הפרעות בקישינוב. באכזריות נוראה הציק לכל העמים כאשר בקרהו נשיאנו הרצל ז"ל בשנה הקודמת בזמן הזה דבר אתו קשות ויגד לו את פשעי עמו. פלעהווע היה גם בתוך הועד, שבקר לפני שנים אחדות את החקים נגד היהודים ועל פיהו לא הטיבו אז מצב אחינו. אחרי הנציב בוברקוב והנציב אנדריעווי, פלעהווע העריץ השלישי, שנהרגו בידי מקנאים בחדש האחד באהרון הזה.

ככאמושאן ישנם 29,371 יהודים. העיר נבנתה ע"י מלך הטורים באמשכאן בשנת 1250 לפני מלך מלך לרומנים. יהודים היו בעיר הזאת כבר לפני שלש מאות שנה, כמו שנראה מתשובות הב"ח שאלה פ"ב. גם בבית הקברות הישן ישנן מצבות משנות שפ"ה שצ"ג ועוד. ליהודים מהעיר הזאת ישנם שני ב"ם לנערים וב"ם אחד לנערות, בית חולים. שני בתי כנסיות, שני רבנים, ששה שוב"ם, בתי מדרשוה וחזנים לרוב.

בעיר בראי לא ישנם 9069 יהודים. עד שנת 1628 היתה מצודה מורקית ואח"כ השיבו אותה לוואלאכיה. ליהודים ישנם פה ב"ם לנערים, ב"ם לנערות, היכל יפה, בית כנסת גדול, ששה בתי מדרשים, שני רבנים, ארבעה שוחטים. היהודים התישבו בעיר הזאת זה ששים שנה. - בעיר בא זעא ישנם 1775 יהודים. בעיר הזאת ישנו ב"ם עברי לנערים. רב אחד, ארבעה שוחטים, ושלשה בתי מדרשים, היהודים התישבו פה זה כחמשים שנה.

בעיר קאראקאל ישנם 379 יהודים. בימי קדם היתה פה עדה גדולה של יהודים, ליהודים אין פה רק בית מדרש אחד ושוחט אחד, אשר הוא גם ש"ץ ומו"צ.

בקאלארא שישנם 538 יהודים וגם להם אין רק בית מדרש אחד ושוחט אחד, אשר הוא גם הש"ץ ומו"צ. בקומפילונג ישנם היום 37 יהודים ולפי דעת סופר רומני התישבו היהודים פה תיכף אחרי חרבן בית שני. כי בהעיר הזאת יש מצודה אחת הנקראת "מצודת-העבריים" ולפי דעת הסופר הנ"ל הביאו הרומים אחרי חרבן איוה אלפים יהודים מארץ ישראל ויושיבו בעיר הזאת, והיהודים בנו את המצודה. כן ישנה פה חורבה אחת, הנקראת "בית מדרש היהודים". ליהודים פה אין כל מוסדות קהלה, אף שו"ב אין להם.

לוי סג"ל

(סוף יבא).

פיר דוא האנדעלסיוגענד אונענטבעהרליך!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

נאכשטעהענדע לעהרפאכער קאנען פאן ועדערמאנן אהנע בעיאנדערע פאָרקעננטניססע איב ברעפליכען וועגע גרינדליך ערלערנט ווערדען:

17 געאגראפיע	9. קויפמאנישע רעכענען	1. דייטשע שפראכלעהרע
18 טטיליטטיק	10. וועכסעל-לעהרע	2. האנדעלסקארעספאנדענץ
19 נאטורוויססענשאפט	11. שאַגשרייבען	3. איינפאכע בוכפיהרונג
20 געאָמטריע & אלגעכא	12. קאמפטיאָר ארבייטען	4. דאָפּעלטע
21 סטעטנאָרפיע (נאכעלסב.)	13. ווארענקינרע	5. אמעריקאנישע
22 (שטאלצע-שריי)	14. האנדעלס-געשיכטע	6. לאנדווירטשאפטל.
23 (לעהמאנן)	15. וועלטגעשיכטע	7. פאבריקס-
24 דעכאטטענשריפט (לעהמ)	16. פאָלקסווירטשאפטלעהרע	8. באַנק-

בייא גדייכצייטיגער טיילנאמהע אן 4 לעהרפאכערן נומער 23 גראמס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפאנגען נור געגען רעמורקארטע.

פראספעקטע 30 h. פראבעבריעפע יע K 1 פראנאק.

Erstes commercielles Unterrichts lastitut. Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze-Krakau.

ציאניסטען ערהאלטען 10% ערמאסיונג.

Passendes Geschenk

für בר מצוה und jede Gelegenheit.

Roccoco-Remontoir-Uhr mit hebr. Zifferbl. genau laut Illustr., Metallgehäuse (Alt Silber imit.) mit schönen plastischen Figuren und genau gehendem »Roskopf« Werke Preis fl. 6.

Versand gegen Baar oder Nachnahme, Umtausch gestattet oder Geld retour.

Kapellner & Holzer

KRAKAU, Dietelsgasse 68/2.

Illustr. Preiscourante gratis nnd franco

Agenten werden gesucht.

כשרה דאמפפועלכוואארעןפאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע. ערצייגט שענע, פרימא סאלאמי. וועראנעזער, ברוסט, שינקען, קרענוורסטל א. ז. וו. פערזעהען מיט הבשר של הרב הגאון דפה שליט"א. עמפפיעהלט צו בילליגסטען פרייווען. אויף פערלאנגען ווירד פרייווקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גלאזער.

Emanuel Glaser, Dampfelchwarenfabrik

KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

גימנאזיום עברי.

בב"ל הגומזיות הכוללים יתכבדו צנינו לישראל ויגדלו ללל תורה וכל ווי שהיכלת צידו הלא ישונת, כי יוכל לגדל את צנו בגומזיום הטברי, צברלח, סבו יקיצו התלמידים לקח צוקרס, ס"ס ופוסקיה ציחד עם כל הלמודים, אשר ילמדו בגומזיות אשר להמונטלה ויחונכי צדתנו ואלומנתנו הקדושה הנוקרה לנו. וצוקף השנה יקבלו תעודות, אשר ישו צערכן לכל דבר לתעודות הגומזיות אשר למונטלה. למוכלים בשרים צזול ולהשגחה וועולה ידאג הרב ראש ציה"ס. גם פונגיה ילמודו סס.

האדרסה: Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

מעבערעונג דער שטעלונג | הארעניג געהאלט

Markus Schwarz, Podgórze

גרעסטעס & ווייט רענאמירטעס הערינגע עקספארט געשעפט

עמפפיעהלט פאן יעצטיגעס פאנגע נייע פריישע פעטטריעפענדע שהעמלענדער פוללס-הערינגע. 26 ביז fl. 28 פער 1 טאנע. לארנעפוללס 30 ביז fl. 33 פער 1 טאנע. 1/2 טאנע דיא העלפטע דעם פרייוועס, יע נאך קוואליטעט. פערנער זעמטליכע סארטען מאטיעס הערינגע קאסטעלבייא, סמארנאווייא אונד לאקסעהרינגע, זאוויא שניידהערינגע אין אללען גרעסטען בילליגסט.

עפילע פסי

לחלי הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפר) ולמתלות עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד ליה יסבולוהו בהנחם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen - Apotheke
 Frankfurt a. M.

k. k. behördlich koncessionierte
HANDELS-SCHULE
 des

HEINRICH RAUSCH, in TARNÓW.
 Fachcourse für Knaben, Herren und Mädchen Vorzugl. Lenkräfte. Vorträge deutsch und polnisch.

Spezielle 3 monatliche Fachkurse.
 B-fähigungs-Zeugnisse.

Beginn des Schuljahres am 1. October. Einschreibungen vom 1. August.
 — Prospekte franko und gratis. —
 Pensionat im Schulgebäude, eventuell auch billige Kostorte.

H. RAUSCH Inhaber und Leiter der Handelsschule.
 Für Auswärtige ist das Honorar um die Hälfte ermässigt, auch brieflich.

M. GALITZER
 — KRAKAU

Dietelsgasse 41. Grünwald's Haus

הויפט-ניידערלאגע זעממטליכער אר-
 מיקעל אויף דעם געביעטע דער אפטיק-
 היורוגיע עלעקטראמעכניק, קאממעטיק
 אונד באנדאזשמיטעל. ברוכבאנדער פיר
 ביידע געשלאכטער עט קינדער אי
 בעסטער, סאלידעסטער אויספיהרונג

ערשטע לעמבערגער
 כשר דאמפף זעלבוואארען פאבריק
פאסט עט קאמפ'.

לעמבערג גאזאזאנאסטע נומער 10.
 קארל-לודוויגשטר. 41.
 הויפטפיליאליען
 אין לעמבערג
 באושיניצא 20 1-12

איניציא ראשמעדיענרע כשרה זעלבוואארען
 פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט
 הכשר מהרב הנאין הגדול רשכבהני מוה"ר
 יצחק שמעלקעס האביר מיק לביב שפעט.
 ערצייגט דא' שענסטע סאלאמי עט פערשער-
 דענע זעלבוואארען צו ביליגע פרייווען.

כשר נייעסטע כשר
 קראקויער זעלבוואארען-פאבריק
 מיט דאמפבעטריבע
Gartenberg & Gebr. Gronner
 KRAKAU, Krakaugasse Nr. 33.
 ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-
 נעזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרעני
 ווירסטעל א. ז. וו. עמפפיעהלט
 צו בילליגסטען פרייווען.
 אויף פערלאנגען ווירד פרייווקראנטע
 עט הכשר איינגעשיקט.

Wyd.: { **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.
 Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
 Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzcu.

J. B. Rappaport
 Dąbrowa b. Tarnów.

גראסס מעטה-ברוייערייא
 געגרינדעט אים יאהרע 1878.

עמפפיהלט זיין פאבריקאט, וועלכעס גוט
 בעקאנט איז, מיט אללער בילליגסטען
 פרייווען אללערלייא סארטען א. ז. וו.
 שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד
 ראפפעלמעטה, קאפאוויטץ וויא מאליאק,
 ווישינאק, זאוויע אויך אלטע כומעללען
 מעטה מיט רען נאמען
Stary polski trunk.
 אויך האנג אונד וואקס.

ניכט
10.000
 קראנען
 אבער פיעלע קראנען
 ערשפארען זי, ווען זי רען פרייווקראנט פאן
 דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
 Uhrmacher & Juwelier
 ערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראסיס
 צוגעזענרעט ווירד.

לראש השנה.
 נמצאים ת"י להמכר בזול תמונות גדולות
 וקטנות מאספת הרבנים, שהיתה בקיץ
 תרס"ג בקראקא;
 (1) תמונה גדולה 48,64 cm. מחירה
 50 העללער.
 (2) תמונה קטנה, גדלה כמו אנוכיטס-
 קארטע (יפה מאד להשתמש בה בתור
 ברטיס לברכת שנה טובה)
 מחירה 4 העללער.
 בייא גרעסערע אבנאמע ענטשער-
 בענדען ראכאמט.

David Heidenfeld
 — KRAKAU
 Ulica Bożego Ciała 4.

Sina Pelz, Krakau
 (Österreich) Gegründet 1873.

"עדהע"
 זיא קויפען, פערלאנגען זיא מיינען נייען
 גראססען פרייווקראנט מיט ציר.
 1400 איללוסטראציאנען פאן אוהרען,
 קעמטען, גאלד, זילבער-כינאוילבער-
 ניקעל-מוזיקוואארען אונד אנדערען
 בעראפסארטיקלען מיט
 שטוינענד בילליגען פרייווען.
 זעלבע פערזענרע אויף פערלאנגען
 גראסיס אונד פראנקא. איינע פיינע ניקעל-
 רעמאנטואיר-אוהר, זעהר גוט געהענד
 2 פל. 10 קר. איינע פיינע זילבער-
 רעמאנטואיר-אוהר, זעהר גוט גע-
 הענד 3 פל. 75 קר. וועקקער-אוהרען
 זעהר גוט געהענד פאן 1 פל. 15 קר.
 אויפווערטס. איינע זילבערקעסטע
 שאן פאן 80 קר. אויפווערטס.

Rzeczywiście najlepszym ze wszystkich dotychczas do prania bielizny Inlane i bawełnianej używanych środków jak mydło, soda, proszek etc. jest Schicht'a nowo wynaleziony

Ekstrakt do prania i namaczania
 Marka

„Pochwała gospodyń“

- Zalety:**
1. Skróca do połowy czas potrzebny do prania.
  2. Zmniejsza robotę do czwartej części.
  3. Używanie sody staje się zbędnym.
  4. Bielizna jest czystsza.
  5. Jest dla rąk jakoteż dla bielizny zupełnie nieszkodliwy zaco ręczy podpisana firma.
  6. Jest tańszy przez swą nadzwyczajną wydajność od wszystkich innych środków do prania.

Po jednej próbie okazuje się powyższy ekstrakt dla każdej gospodyni i praczki niezbędnym.
Wszędzie do nabycia.

מ. פרייליך
 ק. א. אויסשליסליך פאטענטירט
 ספעציאליסט אין באנדאזש-פאך
 פיר ברוכליידענרע
 בעזיטער דעם עהרענדיפלאמט דער
 „סאציעטע“ היגעניטיע אין פאדוא
 לעמבערג גראדעצקא 85.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכליידענרע, אייזשל. ערצייגער פאן
 ק. א. פאטענט באנדאזשען אין לעמבערג.
 פאן רען איינזיסטען אונד אייפריבטיגסטען נעפיהלען מיינעם הערצעס פעראנלאסט
 שפרעכע איך איהנען היעמיט עפפענטליך מיינען פערבינדליכסטען דאנק פיר דיא
 וואונדערבארע רעסטינג מיינעם פאן אייניגען הערפאראנענדען ערצטען, אהנע לעבענס-
 געפעהרליכע אפעראציאן אייפגענעכענען לעבענס, איי. — נאכרעם איך איבער אנראטהע
 דעם העררן ר"ר ס. מ. ע. ה. אין יאסלא אין איהרע איזשאלט אים האלכטארטען צישטאני
 דע אנגעקאממען כין, האבען זיא עם דורך איהרע נאטורליימעטהאטע אהנע אפעראציאן
 אונד מעדיקאמענטע דאצו געבראכט. מיך כינגען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען ליידען
 שמערצלאז צו בעפרייען, אונד קאנן איך דאהער אויס אייגענער ערפאהרונג נור זיא אלס
 רען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעס פאכע יעדען ברוכליידענרען צום וואהלע זיינער
 נעוונדהייט מיט פאללסטער געוויסענהאפטטיקייט אעמפפעהלען.
 לעמבערג דע 4 יענער 1908.
 12-1
 Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jasło geb. Paris.

ציונים! ציונים!

אם ע"פ התורה בנינו עמך ובנינו עירך קודמים לאחרים במצות "והי אחיך עמך",
 הן לנו הציונים בודאי הציוני קודם לכלת-ציוני ומכל-ישכן לבנינו. לכן החובה על
 כל יהודי וביחוד על כל ציוני, לכלתי קנות הילזן לפסיוסן
רק מהפאבריקה היהודית הגדולה של הילזן
 של
CH. L. SPITZ, KRAKAU

בפרט אחרי שכבר נוכחו הכל, שההילזן האלה עולות בשיבן על מלאכת פניאית
 אחרות. עת הוא שסיורו אחינו את המשפט הקדום והמעטל מלבם, יחזקה על
 סחורות בני נכר שהן טובות מסחורות של יהודים וראויות הן לשלם בעדן בפליס.
 קנו נא ציונים לרונמא הילזן מהפבריקה הציונית הזאת, אשר על כל שפופית נרפס
 -מגן-דוד" עם שם "ציון" ותוכחו. כי למרות המחיר הנמוך ההילזן טובות מאחרות
 ודרשו מאת כל הטראפיקות לתת לכם רק הילזן כאלה.

Hotel Wiedeński
 Krakau, Methgasse 9.

דאס אללגעמיין בעליעבטע ווידישע האטעל
 דעם ר' טוב' טייטעל בוימ, איזט אין
 יודיש אדמהאדאקסען קרייווען זעהר
 בעליעבט, ער ווירד געזוכט וועגען דער
 בעקוועמען לאקאליטעטען, גוטער קיבע
 בילליגער פרייווען אונד טרייעסטער
 בעדיענונג.

ווער לייכט געלד פער-
 דיענען וויל, דער פער-
 לאנגע רען גראססען
 איללוסטראציאן פרייווקראנט
 איבער אוהרען, קעמטען,
 גאלרווארען, כינאוילבער,
 מוזיקווארען, איהרענבעשטאנדהיילע אונד
 ווערקציינע, וועלכעס גראסיס אונד פראנקא
 פערזענרעט ווירד.
F. PAMM, KRAKAU (Österreich)
 Zielonagasse 3. Gegr. im Jahre 1852.